

RAPPORT

2009:6

Ragnhild Holmen Waldahl
Samspill mellom idrett og
kommune
Idrettsrådene – organisasjon, rolle
og oppgaver

Institutt for
samfunnsforskning
Institute for Social Research

Ragnhild Holmen Waldahl

Samspill mellom idrett og kommune

Idrettsrådene - organisasjon, rolle og oppgaver

Institutt for samfunnsforskning

Oslo 2009

© ISF 2009
Rapport 2009:6

Institutt for samfunnsforskning
Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo
www.samfunnsforskning.no

ISBN (trykt utgave): 978-82-7763-295-7
ISBN (digital utgave): 978-82-7763-296-4

ISSN: 0333-3671

Rapporten er finansiert av Idrettsavdelingen i Kultur- og kirke departementet.

Innhold

Forord	5
1. Innledning.....	7
2. Idrettsfeltet lokalt.....	13
3. Former for samhandling	21
4. Idrettsrådenes oppgaver	39
5. Organisering og funksjoner	51
6. Oppsummering og konklusjon.....	61
Litteratur	65
Vedlegg 1. Intervjuguide	67
Sammendrag/Abstract.....	71

Forord

Denne rapporten er et resultat av forskningsprosjektet «Idrettrådet – organisasjon, rolle og oppgaver» som er finansiert av Idrettsavdelingen i Kultur- og kirkedepartementet. Hensikten med studien har vært å avdekke former for samhandlingsmønstre lokalt, hvilke oppgaver og funksjoner idrettsrådene ivaretar og hvilke faktorer som påvirker dette.

Analysene baserer seg i stor grad på casestudier av seks kommuner. Jeg vil benytte anledningen til å takke alle informantene som velvillig har stilt opp. Videre vil jeg takke Arne Fagerlie i NIF for tilgang til Idrettsforbundets dokumenter og til Bernard Enjolras for kommentarer.

Oslo, april 2009
Ragnhild Holmen Waldahl

Innledning

Idrettens posisjon er sentral i det norske samfunn. En del av den norske identiteten er bygget opp rundt idrett og ikke minst toppidretten. Daglig har idrett en plass i alle medier. Den store idrettsaktiviteten utspiller seg imidlertid ikke på toppidrettsarenaen eller i mediene, men lokalt i idrettslagene. Idrettslagenes aktivitet er avhengig av at resten av idrettsorganisasjonen og offentlige myndigheter sammen, men også hver for seg, legger til rette for dette. I motsetning til mange andre studier hvor temaet har vært relasjonen mellom idretten og staten (Bergsgard 2005; Enjolras et al. 2005; Goksøyr 1992, 1996; Olstad & Tønnesson 1986), er fokuset i denne rapporten de aktørene som er nærmest idrettslagene; idrettsråd og kommuner. Studieobjektet er i første rekke idrettsrådene og den posisjonen de har mellom idrettslagene og kommunene.

Idrettsrådene er et organisasjonsledd innen Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). NIF er med alle sine organisasjonsledd, regnet for å være en frivillig organisasjon innen det sivile samfunn. Det betyr blant annet at det er frivillig å være medlem og at det er ingen eiere som tar ut profitt. Idrett som felt, utgjør en stadig større del av den frivillige sektor. Mens andre organisasjoner har hatt tilbakegang i antallet medlemmer, får idretten stadig flere. Idrettens andel av det frivillige feltet har økt fra 15 prosent i 1957 til 27 prosent i 1998 (Sivesind et al. 2002). Norges største organisasjon er da også Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) med ca 2 millioner medlemskap (NIF 2008b). NIF er en kompleks organisasjon med en rekke organisasjonsledd som spenner fra de ca 12 000 lokale idrettslagene til NIF sentralt med blant annet olympiatoppen (NIF 2008b).

NIF spiller som andre frivillige organisasjoner i det sivile samfunn, en viktig rolle i det moderne samfunn. Generelt bidrar frivillige organisasjoner gjennom tre typer effekter. For det første bidrar frivillige organisasjoner til en demokratisk skolering av borgerne. Gjennom at borgerne deltar i frivillige organisasjoner, skoles de til ansvar og demokratiske verdier. For det andre gjør frivillige organisasjoner interesserepresentasjon mulig ved at de samordner medlemmenes interesser og representerer disse overfor offentlige myn-

digheter. For det tredje utgjør de en viktig del av det offentlige rommet der kommunikasjon foregår. Frivillige organisasjoner er med det en del av grunnlaget for meningsutvekslingen i det offentlige rommet.

Den andre av disse dimensjonene, interesserepresentasjon, har vært en viktig del av hvordan det norske samfunnet har vært og er organisert. Tradisjonelt har samhandlingen mellom det offentlige og organiserte interesser vært kjennetegnet av sterke relasjoner mellom det offentlige og et fåtalls organisasjoner på de ulike samfunnsfeltene. Eksempelene på dette er mange; Norges bondelag innen for landbrukssektoren, Landsorganisasjonen Norge (LO) innenfor arbeidsmarkedet og Norges fiskarlag innenfor fiskerisektoren. Disse organisasjonene har hatt et nærmest monopol i representasjonen av organiserte interesser overfor det offentlig. Over tid er det også utviklet seg sterke relasjoner mellom organisasjonene og det offentlige. Også innenfor idrettsfeltet viser studier av relasjonen mellom idretten og staten, denne typen trekk. Korporatisme er merkelappen som har vært benyttet for å karakterisere denne typen relasjon.

I nyere forskning internasjonalt pekes det nå mot en utvikling fra hierarkiske strukturer til horisontale styrings- og koordineringsformer. Det vil si fra et system som har vært hierarkisk strukturert, fra statsnivå og nedover, med byråkratiske strukturer og hvor sivilsamfunnet og andre aktører har hatt liten plass, til det som betegnes som et nettverkssamfunn. Nettverkssamfunnet er kjennetegnet av «flat» samordning og at ulike typer aktører trekkes inn i det politisk rommet. Ideer om «partnerskap» reflekterer nye måter å samordne offentlig og privat virksomhet på.

I Skandinavia er det grunn til å stille spørsmål ved om denne overgangen som er blitt benevnt fra government til governance, reflekterer samfunnsutviklingen. En vesentlig grunn er at government-tankegangen i liten grad fanger opp praksisen rundt korporativ samhandling. Like fullt kan en tenke seg en utvikling fra korporatisme til nettverksstyring. Dette vil i så fall innebære at flere organisasjoner utvikler samhandlingsrelasjoner til offentlige myndigheter og at disse blir mer likeverdige. Partnerskap for folkehelse er et eksempel hvor en har forsøkt å utvikle nettverksrelasjoner innen et felt.

Det norske sivilsamfunnet blir både påvirket av og påvirker selv samfunnsutviklingen og spesifikt samhandlingsmønstrene med det offentlige. Et av temaene her er å se nærmere på hvordan samhandlingsmønstrene mellom det offentlige og idrettsaktører kommer til uttrykk lokalt.

Etter andre verdenskrig har det vært lagt opp til en arbeidsfordeling mellom det offentlige og idrettsbevegelsen. Kjernen i arbeidsfordelingen er at det offentlige skal legge til rette for aktivitet, mens idrettsorganisasjonen skal drive aktivitetene (Bergsgard & Nødland kommer 2009; Goksøy 1996; Stortingsmelding nr 41 1991-92). Nasjonalt betyr det at staten gjennom spillemidlene bidrar økonomisk til anlegg og til drift av organisasjonen. Hvordan kommunene tilrettelegger for aktivitet varierer. Tiltak fra kommunene kan

være tilrettelegging eller bygging av anlegg, stille anlegg til gratis disposisjon og økonomiske tilskudd. Kommunal idrettspolitik handler nettopp om hva kommunene skal tilrettelegge for, hvordan de skal prioritere idrett i forhold til andre områder og fordelinger innenfor feltet. Aktører som kommunene kan samhandle med lokalt er i første rekke idrettsrådene.

Problemstillinger

Temaet for rapporten er idrettsrådene og hvordan interesserepresentasjon foregår kommunalt innefor idrettsfeltet. Selv om idrettsrådene er en konstruksjon fra 1940-tallet, er det først etter årtusenskiftet at idrettsrådene virkelig har kommet på banen. Det betyr ikke først og fremst at de har blitt flere, men at de har styrket sin stilling innen idrettsorganisasjonen og i forhold til kommunene.¹

Den første hovedproblemstillingen er knyttet til hvordan organiseringen av idrettsrådene og kommunene påvirker samhandlingsmønstrene og rommet for å utvikle idrettspolitik.

Selv om idrettsrådene er en del av Idrettsforbundet og deres gjøremål er definert av NIFs lov, utfører idrettsrådene en rekke oppgaver for kommunene. Den andre hovedproblemstillingen reiser spørsmålet om hva som er idrettsrådenes viktigste faktiske oppgaver.

Siden idrettsrådenes rolle og funksjon varierer på tvers av kommunene, er den siste hovedproblemstillingen å fange opp hvilke faktorer som påvirker idrettsrådenes rolle og funksjon.

Metode og data

Datagrunnlaget for analysen av idrettsrådene er sammensatt og bygger på både kvalitative og kvantitative data. De kvalitative dataene stammer fra 6 casestudier og gir i første rekke kunnskap om prosesser og mekanismer der idrettsrådene inngår. De kvantitative dataene er hentet fra to eksisterende undersøkelser. Gitt problemstillingene er den primære datakilden casestudiene.

1. I følge Opedal med flere (2007) var det i 2007 401 idrettsråd, dvs idrettsråd i 92 prosent av kommunene. NIF har ved to anledninger kartlagt omfanget av idrettsråd. Tallet fra 2002 er noe høyere, 96 prosent, mens det er lavere for 2007, 85 prosent. En veileder utgitt av NIF og KS vinteren 2009 oppgir at det er 366 idrettsråd (ca 85 prosent) i 2008. Avviket fra 100 prosent skyldes delvis regelverket knyttet til idrettsråd (mer enn tre idrettslag i kommunen), men også at det enkelte steder ikke er etablert.

Surveyene er først og fremst med på å utfylle og sette de kvalitative dataene i perspektiv.

Casestudier

Casestudiene baserer seg på en undersøkelse av seks norske kommuner. Hensikten med valg av casekommuner var å dekke en bredde av idrettsråd. Valget av case er basert på tre kriterier: idrettsrådenes oppgaver, ulike former for kommunal organisering og om idrettsrådene har eller ikke har ansatte.

Idrettsrådene ble kategorisert i to grupper ut fra om de kun fordeler lokale aktivitetsmidler (LAM) og de som utfører et bredere spekter av oppgaver. Når det gjelder kommunal organisering ble det skilt mellom kommunene som har ansatt egen idrettskonsulent og de som ikke har gjort det. På bakgrunn av disse kriteriene kan det settes opp en tabell for casene. Se tabell 1.1.

Det er per i dag kun et fåtall av idrettsrådene som har ansatte. Dette er i all hovedsak idrettsråd som har utvidete oppgaver. Det ville derfor av praktiske hensyn ikke være mulig å velge idrettsråd som utfører begrensede oppgaver og som har ansatt. Dette er bakgrunnen for at det ikke er satt opp case i to av rutene (markert med X) i tabell 1.1.

For å eventuelt fange opp forskjeller mellom fylker og idrettskretser ble det valgt ut to fylker som kommunene skulle tilhøre. Valget av fylker ble foretatt ut fra praktiske hensyn. Fylkene er i fortsettelsen gitt navnene x og z.

Gitt de to fylkene og kategoriene som skulle dekkes, fikk jeg hjelp av de to aktuelle idrettskretsene og fylkeskommunene til å få kjennskap til kommunene. I tillegg ble kommunenes nettsider brukt aktivt for å skaffe kunnskap om kommunene.

I ettertid har det vist seg at kommunene ikke fordeler seg som forventet. Det er to hovedgrunner til dette. For det første viste det seg at alle idrettsrådene utførte flere oppgaver enn kun fordeling av LAM. Det er riktignok forskjeller mellom hva de gjør, men disse fanges ikke opp av inndelingen her. For det andre viste det seg at alle kommunene med et unntak, hadde en person som fungerte som en idrettskonsulent.

Tabell 1.1. Tabell for valg av case

	Kun fordeling av LAM		Utvidete oppgaver	
	Ansatt i IR	Ikke ansatt i IR	Ansatt i IR	Ikke Ansatt i IR
Idrettskonsulent i kommunen	X	1	1	1
Ikke idrettskonsulent	X	1	1	1

Tabell 1.2. Fordeling av casekommuner

	Kun fordeling av LAM		Utvidete oppgaver	
	Ansatt i IR	Ikke ansatt i IR	Ansatt i IR	Ikke Ansatt i IR
Idrettskonsulent i kommunen	X		A	B, C, E, F
Ikke idrettskonsulent	X		D	

Note: Bokstavene refererer til «navnene» benyttet på kommunene senere i rapporten.

En viktig grunn til at dette ikke ble fanget opp, er at stillingen med spesifikt ansvar for idrett har forskjellige navn i ulike kommuner. Tabell 1.2 gir et bilde på hvordan casekommunene fordeler seg.

Hver kommune utgjør altså hvert sin case. Institusjonelle aktører i hver case er idrettsrådene, idrettslagene, den kommunale forvaltningen og det kommunale politiske miljø. Datainnsamlingen har hatt et eksplorerende preg, slik at det er hvert enkelt case som har definert hvilke enheter som skal inngå i undersøkelsen.

Datamaterialet består av intervjuer og dokumentstudier, hvor det er førstnevnte som er primærkilden. Personene som er intervjuet, kommer fra idrettsrådene, kommunal forvaltning, politikere, idrettslag. Totalt er det gjennomført 21 intervjuer. Dokumentene som er analysert er kommuneplaner for idrett og fysisk aktivitet, handlingsplaner og referater fra idrettsrådene, kommunale saksdokumenter og samarbeidsavtaler.

Survey

I løpet av 2006 og 2007 er det blitt gjennomført tre spørreundersøkelser som delvis dekker problemstillingene i dette prosjektet. Den første undersøkelsen, *idrettslagsundersøkelsen*, ble gjennomført av Institutt for samfunnsforskning ved Ørnulf Seippel i 2006 (Se Enjolras & Seippel 2001; Seippel 2003). Denne dekker blant annet hvilke relasjoner idrettslagene inngår i. Den andre studien, *idrettsrådsundersøkelsen*, ble gjennomført vinteren 2007 av IRIS ved Ståle Opedal og er en evaluering av lokale aktivitetsmidler som også inneholder en del om idrettsrådenes relasjoner (Se (Bergsgard & Nødland kommer 2009; Bergsgard et al. kommer 2009; Opedal & Bergsgard kommer 2009; Opedal et al. 2007)). Etter avtale med prosjektlederne for disse to prosjektene har jeg fått tilgang til datafilene og analysert disse selv. Den siste undersøkelsen, en

spørreundersøkelse rettet mot idrettsansvarlige i kommunene, gjennomført av IRIS ved Nils Asle Bergsgard, er imidlertid ikke frigitt. Resultater fra denne undersøkelsen vil bli publisert i Bergsgard og Nødland (kommer 2009), Opedal og Bergsgard (kommer 2009) og Bergsgard, Nødland og Seippel (kommer 2009). I avtale med Bergsgard vil jeg enkelte steder referere til undersøkelsen via disse referansene.

Idrettslagsundersøkelsen 2006/7 er foreløpig den siste i en rekke undersøkelser av idrettslag. De tidligere undersøkelsene er gjennomført i 1999, 2001 og 2003/4. I den siste runden ble det lagt til noen spørsmål om kontakten med kommunen. Spørreskjemaet ble sendt til 724 lag, hvor 270 lag svarte. Det gir en svarprosent på 37 prosent, noe som er forholdsvis lavt. Blant annet er de minste lagene underrepresentert. Materialet er derfor vektet ut fra den faktiske fordelingen av lagenes størrelse. Selv om dette retter opp en kjent skjevhet, er materialet brukt med forsiktighet.

Idrettsrådsundersøkelsen er samlet inn i forbindelse med en oppfølgende evaluering av Kultur- og kirkedepartementets tilskuddsordning til lokale idrettslag. Undersøkelsen er koordinert med datainnsamling i forbindelse med prosjektet «Offentlig styring for frivillig idrett». Dette er et samarbeidsprosjekt mellom IRIS og Institutt for samfunnsforskning (ISF) og Telemarksforskning. Spørreskjemaet ble sendt ut til 401 idrettsråd, hvor 286 svarte. Det gir en svarprosent på 71.

Rapportens oppbygning

Kapittel 2 beskriver hvordan idrettsfeltet lokalt er bygget opp. De institusjonelle aktørene det fokuseres på er idrettsrådene med struktur og historikk, og kommunene. Sist nevnte med tanke på relasjon til frivillige organisasjoner og idrett spesielt. Det tredje kapitlet diskuterer idealtyper for hvordan lokal idrettspolitikken utformes og hvordan casekommunene kan forstås i lys av dette. Kapittel 4 er en gjennomgang og diskusjon av idrettsrådenes oppgaver. Dette kapitlet er en drøfting av idrettsrådenes organisering og hvilke faktorer idrettsrådene ivaretar. Det siste kapitlet oppsummerer rapportens viktigste funn og konklusjoner.

Idrettsfeltet lokalt

Idrettsfeltet lokalt består i første rekke av idrettslagene, idrettsrådene og kommunene. Fokuset her er idrettsrådene og kommunene og deres samspill knyttet til den lokale idrettspolitikken. Kapitlet starter med en redegjørelse for idrettsrådenes struktur og historisk bakgrunn. Deretter følger en beskrivelse av kommunal organisering med særlig fokus på relasjonen til idretten.

Idrettsråd

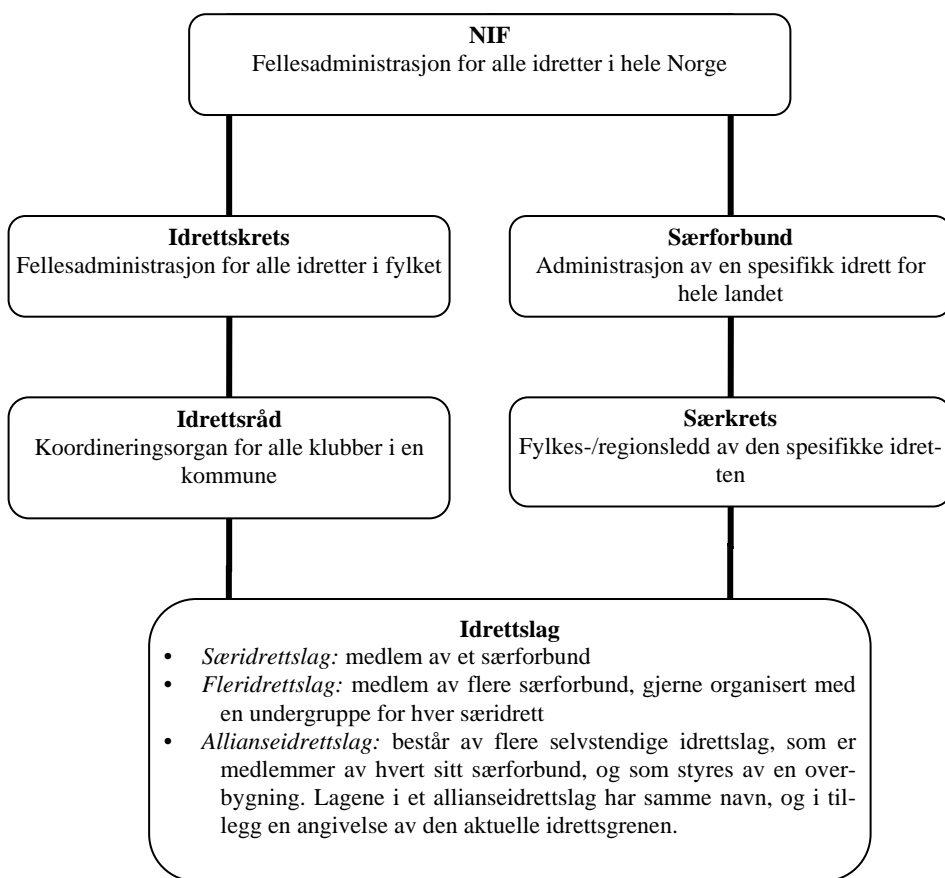
Struktur

Idrettsråd er som nevnt over, et organisasjonsledd i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). Idrettsforbundet er organisert i en hierarkisk struktur som går fra det nasjonale til det lokale. I tillegg er organisasjonen kjennetegnet ved en todeling mellom særforbundslinjen og NIF-linjen. Se figur 2.1.

I særforbundslinjen finner vi særforbund og særkretser/regioner. Eksempler på dette er Norges fotballforbund og Hordaland fotballkrets. Særforbundslinjen har ansvaret for utvikling av idretten, for all konkurranseaktivitet og den idrettsspesifikke utdanningsvirksomheten. NIF-linjen består av den sentrale administrasjonen i NIF (NIF sentralt), idrettskretsene og idrettsrådene. NIF-linjen har ansvaret for rammevilkår og fellesidrettslig virksomhet. Idrettslagene som er utgangspunktet for all aktivitet, tilhører begge linjene. Idrettsrådene er altså plassert mellom idrettslagene og idrettskretsene i NIF-linjen.

I følge formålsparagrafen i basis-lovnorm for idrettsråd heter det at idrettsrådene «skal arbeide for best mulige forhold for idretten i kommunen» (NIF 2008a:§1). Formålsparagrafen slår videre fast at idrettsrådene skal «være en arena for samarbeid mellom lagene, mellom lagene og de kommunale myndigheter og mellom lagene og idrettskretsen». Dette plasserer idrettsrådene i en mellomposisjon mellom de tre aktørene: lag, kommune og idrettskrets.

Figur 2.1 Organisasjonskart for Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, 2008

Et idrettsråd skal være «et felles organ for all idrett i kommunen som er organisert i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité» (NIF 2008a:§2). Dette betyr at alle idrettslagene innen en kommune er medlemmer av idrettsrådet og har møterett på idrettsrådets årsmøte. Dette skal avholdes hvert år (§9). På årsmøtet møter idrettsrådets styre, 2-5 representanter fra hvert idrettslag og representanter fra bedriftsidretten. Fordelingen av representanter skjer etter en skala fastsatt av idrettsrådet (§10). Årsmøtet skal behandle årsmeldingen og idrettsrådets regnskap i revidert stand, behandle forslag til arbeidsprogram, behandle innkomne forslag og saker, vedta budsjett og foreta valg. I forbindelse med arbeidsprogram nevnes spesielt «drøfte og prioritere planer for anleggsutbygging og aktivitetsutvikling» (§ 12).

Mellom årsmøtene er det idrettsrådenes styre som er idrettsrådenes høyeste myndighet. Styret skal iverksette årsmøtets vedtak og ivareta arbeidsoppgavene listet opp over. Styret kan enten bestå av representanter fra alle idrettslagene som tilhører kommunen eller fra et utvalg av disse.

Idrettsrådene skal ivareta følgende arbeidsoppgaver:

«a) Styrke idrettens rolle og rammevilkår i lokalsamfunnet. b) Foreta prioriteringer på vegne av idrettslagene. c) Dokumentere og synliggjøre idrettens lokale omfang, samt utvikle lokal idrettspolitiske handlingsprogram. d) Være en møteplass og utviklingsarena i skjæringspunktet mellom offentlig og frivillig virke» (§3). Idrettsrådene skal altså opptre koordinerende for idrettslagene, fremme idrettslagenes interesser og være en møteplass mellom idretten og kommunen.

Historikk

Idrettsrådenes rolle som et organ for interesserepresentasjon strekker seg tilbake til 1940-årene da enkelte kommuner opprettet et felles utvalg med den hensikt å koordinere idrettslagenes planer og ønsker. I 1971 ble Idrettens Kontaktutvalg (IKU) lovfestet som nytt organisasjonsledd. De første retningslinjene for kontaktutvalgenes sammensetning ble fastsatt av idrettsstyret i 1972. Seks år senere, på idrettstinget i 1978, ble «Lovnorm for Kontaktutvalg» vedtatt. I 1994 ble navnet endret til idrettsråd og det har etter den tid vært arbeidet med ulike forhold knyttet til idrettsrådenes virke (NIF 2001).

Mens idrettskretser og særforbund over lang tid har hatt felles møteplasser som idrettsting og ledermøter, hadde ikke idrettsrådene en tilsvarende arena frem til 1998. Da tok Kontaktutvalget for idrettsråd (KURIR) og Fredrikstad idrettsråd initiativ til den første nasjonale idrettsrådskonferansen på Hankø (NIF 2009). Her møtte 60 idrettsråd og det ble vedtatt et idrettspolitisk dokument kalt «Hankø-erklæringen». Her ble også KURIR etablert som et uformelt kontaktutvalg bestående av representanter fra seks idrettsråd (KURIR 2000). To år senere avholdt KURIR tilsvarende konferanse, denne gangen i Bergen.

På Idrettstinget i 1999 ble det gjort vedtak om fire prioriterte satsingsområder: 1) Styrke idrettens rolle i samfunnet, 2) Styrke idrettslagenes aktivitets-tilbud og rammevilkår, 3) Stryke toppidretten og 4) Styrke kompetanseutvikling. Særlig i forhold til de to første punktene ble det lagt vekt på at «det kreves et sterkt organ lokalt» (NIF 2001:8). Tinget påla også det nye styret å utarbeide en konkret strategi for å styrke idrettsrådenes rammevilkår.

I 2000 fikk idrettsrådene tildelt ansvaret for fordelingen av en ny statlig ordning som ble kalt Tilleggsmidler til lokale lag og foreninger. Tilskuddsordningen var et resultat av St meld nr 27 (1996-97) Om statens forhold til frivillige organisasjoner og tilleggsmeldingen St meld nr 44 (1997-98). Stortinget vedtok at innenfor områdene kultur og idrett skulle 10 prosent av spillemidlene gå til lokale lag og foreninger. Hensikten med tilskuddsordningen

var «å bedre rammevilkårene for frivillig, medlemsbasert virke for barn og ungdom» (Berg & Opedal 2001:1). For idrettens del var det idrettsrådene som fikk ansvaret med å fordele kommunens tildelte sum. Det er antallet barn og unge i alderen 6-19 år som bestemmer størrelsen på tilskuddet som idrettsrådene skal fordele. Idrettsrådene skal i fordelingen følge departementets generelle retningslinjer og ivareta lokale behov. I tillegg har NIF utarbeidet anbefalinger for tildelingen (Enjolras et al. 2005). Idrettsrådene har altså siden 2000 hatt som en viktig oppgave å fordele tilskuddsordningen til lokale idrettslag (ofte kalt Lokale aktivitetsmidler (LAM)). I 2007 fordelte de til sammen 125 millioner kr. (For mer om LAM, se evalueringer fra Rogalandsforskning/IRIS av tilskuddsordningen (Berg & Opedal 2001, 2002; Opedal et al. 2003; Opedal & Nødland 2004; Opedal et al. 2007))

17. januar 2001 vedtok idrettsstyret en strategiplan for å styrke idrettsrådene. Denne inneholdt tre satsningsområder, 1) Sørge for at idrettsrådene får økt status i kommunene og i norsk idrett, 2) Sørge for at idrettsrådene får nødvendig økonomi og rammevilkår for å kunne utføre sine lovpålagte oppgaver og 3) Å utvikle kompetanse for ansatte og tillitsvalgte i alle idrettsråd. Under hvert av satsningsområdene ble det utformet en rekke delmål. Et av disse delmålene var å ta kontakt med Kommunens Sentralforbund (KS) for å påvirke KS til å iverksette tiltak for å høyne idrettsrådenes status i kommunene. I juni samme år ble det vedtatt at det i overføringssystemet til idrettskretsene skulle øremerkes midler til idrettsrådsarbeid. I november 2001 ble NIF og idrettskretsene enige om en retningsgivende felles mal for idrettsrådsarbeidet.

I 2002 var det igjen klart for idrettsrådskonferanse denne gang i Trondheim og med NIF som medarrangør. Her møtte det 110 representanter fra idrettsrådene. En viktig sak på konferansen var evaluering av strategiplanen som var vedtatt året før.

På Idrettstinget i 2003 ble det igjen vedtatt en egen strategi for å styrke idrettsrådene og det ble for første gang opprettet en eget Idrettsrådsutvalg i NIF regi. NIF tok på den måten over rollen som KURIR hadde hatt. Leder for utvalget var NIFs president, mens utvalget ellers bestod av representanter fra Idrettstyret, idrettskretser og idrettsråd. Den viktigste oppgaven til utvalget var å være rådgiver for Idrettstyret i spørsmål som omhandler idrettsrådene. I tillegg har utvalget ansvaret for å arrangere idrettsrådskonferansene noe den gjorde både i 2005 (Alta) og i 2006 (Hamar) (Idrettsrådsportalen 2008). På begge de to siste konferansene har det møtt ca 80 idrettsråd.

I 2009 utgav NIF i samarbeid med Kommunens sentralforbund (KS) en veileder for samarbeidet mellom kommune og idrettsråd. Denne beskriver felles mål og verdier, hvordan henholdsvis idretten og kommunen er organisert, den beskriver samarbeidsarenaen og relasjoner, og den sier noe om forholdet mellom idrettsrådene og politiske nivået og forholdet til media. Et viktig signal er at veilederen oppfordrer til formaliserte samarbeidsavtaler mellom kommuner og idrettsråd.

Kommuner

Fram til 1992 var de fleste norske kommuner politisk organisert etter en formannskapsmodell med hovedutvalgsstruktur. Det vil si at kommunens utøvende organ, formannskapet, ble valgt etter forholdstallsprinsippet for hele valgperioden. I tillegg ble kommunestyrerepresentantene fordelt i ulike hovedutvalg. En vanlig inndeling for hovedutvalgene var undervisning, helse- og sosial, teknisk og kultur. Den vanlige administrative organiseringen var en hierarkisk sektormodell med flere nivåer, hvor den administrative organiseringen gjenspeilte den politiske. Dette gav skoleetat, helse- og sosial etat, teknisk etat og kulturetat. Innen hver etat var det avdelinger/kontorer for ulike felt. For idrettsfeltet betydde en slik organisering at idrett sorterte under hovedutvalg for kultur, mens det administrativt var kulturetaten som hadde ansvaret. Om dette befant seg i en egen idrettsavdeling, eller var sammen med andre felt som park og idrett eller lå direkte i kulturetaten, varierte blant annet med kommunens størrelse.

I 1992 ble det vedtatt en ny lov om kommuner og fylkeskommuner. Denne åpnet opp for at kommunene står friere til å bestemme hvordan de vil organisere sin virksomhet. Dette har ført til et vel av nye måter å organisere kommunen både politisk og administrativt. Fra en situasjon hvor nær alle kommunene fulgte den beskrevne modellen med hovedutvalg og etater, var det i 2004 bare 35 prosent som var organisert på denne måten (Hanssen et al. 2005). Alternativene er mange, parlamentarisk modell, ulike varianter av politiske komiteer, ulike inndeling politisk og administrativt, administrativ fristilling, flat struktur og resultatenheter (Hanssen et al. 2005).

For idrettsfeltet betyr det som for andre felt, at organiseringen varierer mellom kommunene. I en artikkel som kommer, viser Opedal og Bergsgard at den politiske organiseringen varierer mellom at kommunene har et eget utvalg for idrettssaker, at kommunen ikke har utvalg for idrettssakene, og at idrett er plassert i utvalg sammen med andre felt, da oftest kultur. Det er sistnevnte organisasjonsform som er vanligst. Administrativt så er andelen kommuner med egen kulturetat redusert fra 60 prosent i 1994 til 37 prosent i 2007 (Opedal & Bergsgard kommer 2009). For mange kommuners vedkommende betyr det også at idrettsfeltet er delt mellom ulike administrative enheter. Jeg vil i neste kapittel komme inn på hvordan de seks casekommunene har valgt å organisere seg.

I 2006 var det samlede beløpet som kommunene brukte på idrettsformål omkring 1,7 millioner kroner (KS & NIF 2009).² Idrett er i kommunene en vesentlig mottaker av tilskudd. 65 prosent av kommunene gir et generelt til-

2. Tallet er hentet fra KOSTRA og inkluderer direkte bidrag til lagene, kommunal idrettsadministrasjon, drift av kommunale anlegg med mer. Tallet inkluderer ikke de kommunale investeringene til idrettsanlegg.

skudd til idretten, 61 prosent gir aktivitetstilskudd og 21 prosent mottar betaling for tjenesteproduksjon fra kommunen (Nødland et al. 2007). En undersøkelse gjennomført av Berg med flere (2001) viser at «det er en tendens til at kommuner med et eget kulturutvalg bevilger mer penger til idrett enn kommuner med en annen politisk organisering» (ibid:20). Dette står som kontrast til forskning på kultursektoren generelt. I en studie av Myrvold (1998) kommer det frem at det er den administrative organiseringen som har mest å si for de kommunale bevilgninger til kultursektoren generelt. Berg med flere (2001) peker på at forskjellen mellom idrett og kultursektoren generelt når det gjelder betydningen av administrativ og politisk organisering, kan ha to forklaringer. For det første peker de på at kulturetatene er besatt av personer med utdanning innen kulturarbeid og dermed er «forkjempere for andre deler av kulturlivet enn idretten» (Berg et al. 2001:21). Den andre forklaringen som de trekker frem er at idretten er godt organisert og synlig, og dermed en maktfaktor i lokalpolitikken. Et eget kulturutvalg kan derfor «særlig komme idretten til gode» (ibid:22).

Uansett både politisk og administrativ organisering spiller idretten en rolle i kommunene. I en undersøkelse av Nødland med flere (2007) kommer det frem at over 90 prosent av kommunene oppgir at de har samarbeidsrelasjoner til idretten. Samarbeidsrelasjonene spenner over ulike typer involvering. De vanligste involveringsformene er deltakelse i ad hoc grupper og i uformelt enkeltsak samarbeid (85 prosent), medvirkning til dels i planprosesser (73 prosent) og samarbeid med utviklingsprosjekter (69 prosent). For idrettsfeltets vedkommende er det vanskelig å avgjøre hvordan initiativet til samarbeidet oppstod. Nødland med flere (2007) forklarer det med at «relasjonene er langvarige og institusjonaliserte, og det er derfor vanskelig å vite hvordan de startet opp» (ibid:10).

I følge samme undersøkelse oppgir hele 50 prosent av alle typer kommunal virksomhet at de samarbeider med idrettsorganisasjoner. Dette betyr at idretten ikke bare er i kontakt med idrettsansvarlige instans i kommunen. Kommunen har imidlertid like hyppig kontakt med idrettslag som med idrettsråd (Bergsgard & Nødland kommer 2009).

Idrett er imidlertid ikke et lovpålagt område for kommunene. Men idrett inngår like fullt ofte som en del av kommunens planverk. En viktig årsak til dette er at Kultur- og kirkedepartementet (KKD) setter som krav for at et anlegg skal motta spillemidler at det ligger inne i Kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet. KKD setter som krav til innholdet i planen:

- Målsetning for kommunens satsing på idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv
- Målsetning for anleggsutbyggingen og sikring av arealer for idrett og friluftsliv
- Resultatvurdering av forrige plan, med statusoversikt

- Analyse av langsiktige og kortsiktige behov for anlegg og aktivitet
- Det skal gjøres rede for sammenhengen med andre planer i kommunen
- Prioriterte handlingsprogrammer for utbygging av idretts- og friluftsanlegg
- Økonomiplan knyttet til drift og vedlikehold av eksisterende og planlagte anlegg
- Uprioritert liste over langsiktige behov for anlegg
- Lokalisering av eksisterende og planlagte anlegg, områder for friluftsliv og arealbehov for planlagte anlegg og friluftslivsområder bør framgå av relevante kart (KKD 2007:26).

Kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet har en funksjonstid på fire år, mens de prioriterte handlingsprogrammene revideres årlig. I henhold til plan og bygningsloven skal berørte parter gis anledning til å delta. I veileder for Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet (KKD 2007) trekkes idrettsrådene spesifikt frem som en viktig aktør som bør delta i planarbeidet.

Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gjort rede for idrettsrådenes struktur og historikk, og kommunal organisering. Idrettsrådene har vokst frem over lang tid og i den senere tid med stadige politiske vedtak om å styrke idrettsrådene. Siste steget på veien i så måte, er veilederen som NIF har utgitt sammen med KS. Denne gir klare føringer på hvordan disse aktørene ser for seg relasjonen mellom idrettsrådene og kommunen. Viktig i denne sammenheng er å påpeke at idrettsrådene er et organisasjonsledd i NIF og skal være en arena for samarbeid mellom idrettslagene, mellom dem og kommunen, og mellom dem og idrettskretsen. Kommunal organisering i forhold til idretten varierer og det er rimelig å anta at dette vil påvirke måten kommunene opererer innenfor idrettsfeltet. Hvordan idrettsrådene manøvrer i dette feltet er tema som kommer opp i de neste kapitlene.

Former for samhandling

Utformingen og implementeringen av lokal idrettspolitikk skjer ikke i et vakuum. Politikk artikuleres og iverksettes i et samspill mellom offentlige aktører og samfunnet rundt, som i dette tilfellet mellom idretten og kommunen. Politiske beslutningers legitimitet krever både at politikk skal være basert på et relevant informasjonsgrunnlag og være forankret hos sentrale aktører. Samspillet mellom beslutningstakere og sentrale samfunnsaktører er dermed nødvendig for både utforming og implementering av den offentlige politikken. Likevel, måten dette samspillet er institusjonalisert på, kan variere og ulike institusjonelle former (korporatisme, pluralisme osv) har tradisjonelt vært studert av statsvitere. En klassisk måte å forstå dette på er gjennom begrepet kanaler for politisk innflytelse. Ved hjelp av dette begrepet vil jeg konstruere fire idealtyper for former for samhandling. I den andre delen i dette kapitlet vil jeg gjøre rede for strukturen i de seks casekommunene både når det gjelder kommunal organisering og idrettsrådenes rolle. Kapitlet ender i en diskusjon om hvordan casekommunene kan forstås sett i lys av idealtypene.

Idealtyper for samhandling

Kanaler for politisk innflytelse har i en norsk kontekst sitt opphav i Rokkan sin berømte artikkel fra 1966 «Numerisk demokrati og korporativ pluralisme: To beslutningskanaler i norsk politikk» (Rokkan 1987). Her peker Rokkan på to kanaler for politisk innflytelse den numerisk-demokratiske og den korporative. Den numerisk-demokratiske kanal vil si valg til nasjonalforsamling, eller på lokalt nivå, kommunevalg til kommunestyret. Den korporative kanal, også kalt organisasjonskanalen, handler om interesseorganisasjoner eller organiserte interessers påvirkning av politikken. Det er i første rekke disse to kanalene som vil stå i fokus i dette kapitlet.

Kanaler for politisk innflytelse

Kjernen i *den numeriske kanal* er at borgerne gjennom å stemme ved valg avgjør hvem som skal styre på vegne av dem. I forhold til kommunal idrettspolitikk vil den numeriske kanal i første rekke bety valg til kommunestyrene og politisk organisering i kommunene.

Undersøkelser av norske stortingsvalg viser at verken idrett eller et utvidet kulturbegrep har noen betydning for velgernes stemmegivning (Aardal 2003). Undersøkelser av norske lokalvalg fra 1995 viser at velferd er den viktigste saken for stemmegivning (Bjørklund 2005). Hva som vektlegges innenfor velferd som skole, eldre, helse og sosial, og barn, familie og ungdom, varierer imidlertid mellom valgene og mellom partiene. Felles for undersøkelsene av lokalvalgene er at idrett ikke kommer frem som en sak som avgjør borgernes stemmegivning. Det betyr imidlertid at idrett ikke kan spille en rolle. Et eksempel hentet fra Bergh med flere (2009) viser at medlemmene i Tornado Fotballklubb i Vågsøy kommune bidro til å kuppe kommunestyret ved valget i 1991. Gjennom en organisert stryk- og overføringskampanje der målet var å få flertall for en ny fotballbane fikk området der fotballklubben hørte hjemme 17 av 37 representanter og var sikret gjennomslag. At en idrettssak på denne måten er med å avgjøre et valg hører nok til sjeldenhetene. Vanligere er det at idrettssaker kan få oppmerksomhet i valgkampen og at politikere kan love å gi støtte til et anlegg. I to av casekommunene arrangerte idrettsrådene et åpent møte hvor de satt idrettsrelaterte saker på dagsorden. I etterkant av møtet trillet idrettsrådene terning over politikernes lovnader og fikk dette publisert i lokalavisene. Resultatet var at politikerne forpliktet seg til å støtte opp rundt byggingen av spesifikke anlegg. Omfanget av dette er imidlertid ikke kjent.

Idrettsfeltet er nasjonalt regnet som lite partipolitisk. En analyse av parti-programmene til de syv partiene som har sittet på stortinget sammenhengende de siste årene, viser ingen klare mønstre mellom partiene (Waldahl 2005). Det er ikke gjort tilsvarende studier lokalt, men det er grunn til å anta at det er stor variasjonsbredde både mellom de ulike partiene og mellom de ulike kommunene.

Så langt er det derfor vanskelig å peke på systematiske trekk ved den numeriske kanal som påvirker former for samhandling. Det som står igjen er kommunal organisering. Denne er som beskrevet i forrige kapittel, svært mangfoldig. Hanssen med flere (2005) beskriver den administrative organiseringen som et «kråkeslott» (ibid:196), og samme betegnelse kan med rette også brukes på det politiske planet. Utfordringen med nye organisasjonsformer for idretten som felt, er at den fort blir fragmentert mellom ulike avdelinger og også plassert ulikt politisk og administrativt. En dimensjon som derfor kan påvirke samhandlingsmønstre og dermed politikerkrommet, er graden av kommunal sentralisering.

Den korporative kanal handler om hvordan aktører utenfor det offentlige påvirker politikktutforming. Ideen er at det er lettere for organiserte interes-

ser å påvirke enn enkelt aktører. For det lokale idrettsfeltet vil den korporative kanal i første rekke handle om idrettsrådene. Idrettsrådene danner en sammenlåing av lokale, frivillige idrettslag som har som hovedmål å ivareta medlemmenes krav og interesser. Idrettsrådene kan ivareta fire oppgaver: 1. artikulere medlemmenes krav og interesser; 2. skaffe relevant informasjon for politiske beslutninger; 3. skaffe ressurser til sine medlemmer; 4. sikre politiske beslutninger legitimitet. Forholdet til det politiske og administrative systemet har blitt beskrevet som symbiotisk eller som gjensidig avhengighet (Jordan & Schubert 1992). Idretten er avhengig av både politikere og forvaltning for å få legitimitet og ressurser. Politikere og forvaltning er på sin side avhengig av idretten for å iverksette en offentlig idrettspolitik.

Idealtyper

Ulike former og grader av samhandling vil oppstå i samspillet mellom den numeriske og den korporative kanal. Dette kan forstås som et samspill mellom to dimensjoner. Den ene dimensjonen, den numeriske kanal, vil være avhengig av hvordan forholdene mellom politiske beslutningstakere og administrative funksjoner er organisert. Denne dimensjonen vil kunne variere langs graden av kommunal organisering: sterk eller svak. *Sterk sentralisering* vil innebære to forhold. For det første vil det si at idrettsfeltet administrativt er samlet i en etat/avdeling. Dette vil ofte innebære at det er en eller et fåtalls personer som arbeider med idrettsrelaterte saker. For det andre vil det si at idrettsfeltet er behandlet i et politisk utvalg. *Svak sentralisering* vil medføre at idrettsfeltet er ivaretatt av flere ulike etater/avdelinger og politiske utvalg. Ikke bare vil det være flere folk som jobber med feltet, men de vil også være plassert i ulike organisatoriske enheter. Ofte vil dette innebære at disse personene også har ansvaret for andre kommunale oppgaver.

Den andre dimensjonen springer ut av den korporative kanal og kjernen her er graden av samspill innen idretten. Et *sterkt samspill* vil innebære at idretten er koordinert og opptrer som en enhet gjennom idrettsrådene. Idrettsrådene vil, når det er et sterkt samspill, være kontaktpunktet mellom idrettslagene og kommunen. Et *svakt samspill* innen idretten vil derimot være karakterisert av lite samhandling mellom lagene og ukoordinert virksomhet. En slik situasjon vil være kjennetegnet av at lagene kommuniserer direkte med kommunen og at hvert lag jobber for sine egne saker. Idrettsrådene kan da enten eksistere, men uten at det virker samordnende, eller det kan være helt fraværende.

Setter en de to dimensjonene kommunal sentralisering og samspill i idretten sammen, dannes det en firefeltstabell som angir ulike former og grader for samhandling mellom kommunen og idretten. Se figur 3.1.

Figur 3.1 Former for samhandling

Samspill i idretten	Kommunal sentralisering	
	Sterk	Svak
	Sterk Svak	Korporatisme Nettverk

Ved sterk kommunal sentralisering og sterkt samspill i idretten vil en få en situasjon som kan betegnes ved hjelp av begrepet *korporatisme*. Korporatisme er kjennetegnet av at det offentlig det være seg stat eller kommune, samhandler med en organisasjon innenfor et felt. Organisasjonen vil gjennom en lisensiering fra det offentlige sin side oppnå et representasjons monopol (Schmitter 1979). Den foretrukne organisasjonen kan imidlertid være en paraplyorganisasjon og stå som et bindeledd mellom medlemsorganisasjonene og det offentlige. Det klassiske eksemplet på korporatisme er LO sin rolle i lønnsforhandlingene. Innenfor idrettsfeltet på nasjonalt plan har tidligere forskning diskutert om relasjonen mellom Idrettsforbundet og staten kan oppfattes som korporatistisk (Bergsgard & Rommetvedt 2006; Mangset & Rommetvedt 2002; Waldahl 2005).

Kommunalt vil korporatisme innen idrettsfeltet kjennetegnes av at idrettsansvarlig avdeling i kommunen tildeler idrettsrådet en rolle som samhandlingspartner og bindeledd mellom idrettsfeltet og kommunen. Politisk vil idrettsrådene forholde seg til et spesifikt utvalg.

Nettverk vil oppstå når kommunen er sterkt sentralisert, mens samspillet i idretten er svakt. Dette innebærer imidlertid ikke at idrettsfeltet som sådan er svakt. Feltet kan godt bestå av sterke klubber med gode relasjoner til kommunen. Nettverk er kjennetegnet av et samspill mellom ulike aktører som er avhengige av hverandre og som ikke kan opptre uavhengig av andre aktører. Samspillet kan imidlertid variere med hensyn til grad av institusjonalisering, grad av formalitet, varighet og antall aktører (Jordan & Schubert 1992; Löffler 2003; Smith 1993). Et ytterpunkt vil være flyktige kontakter knyttet til enkelt saker, mens et annet vil være stabile relasjoner som strekker seg over flere saker. Førstnevnte omtaler ofte som emnenettverk (Hill & Hupe 2002; Jordan & Schubert 1992), mens det andre benevnes policy community (Rhodes 1997; Smith 1993).

Nettverk på idrettsfeltet innebærer at kommunen forholder seg direkte til lagene. Hvordan relasjonen ser ut kan variere fra flyktige kontakter knyttet til enkelte saker til stabile relasjoner som strekker seg over flere saker. Idrettsrådene trenger imidlertid ikke å være fullstendig fraværende, men det evner ikke å koordinere idrettslagenes aktivitet.

Overtakelse er en situasjon hvor kommunen er svakt sentralisert, mens idretten har et sterkt samspill. I motsetning til de to andre formene som samspill som er beskrevet så langt, dekkes ikke denne situasjonen tilsvarende av

et teoretisk begrep. Kjernen i denne situasjonen er imidlertid at kommunen overlater initiativet og råderetten over kommunal idrettspolitikk til sivilsamfunnet representert ved idrettsrådene. Dette kan skje på to måter. For det første kan det skje ved at kommunen med viten og vilje setter bort idrettspolitikken. For det andre kan idrettsrådene over tid stadig ta over større deler av ansvaret for den kommunale politikken og når den kommunale sentraliseringen er svak, vil kommunen sakte abdisere fra feltet.

At sivilsamfunnet på denne måten får ansvaret for et velferdsfelt er mindre kjent i en norsk kontekst og bryter på mange måter med prinsippene i den nordiske velferdsmodellen.

Når både sentraliseringen i kommunen er svak og samspillet i idretten er svakt vil en få en situasjon med *fravær av kommunal idrettspolitikk*. Heller ikke denne formen for samhandling, eller snarere fraværet, omfattes av et teoretisk begrep. Situasjonen er imidlertid kjennetegnet av at verken kommunen eller idretten har koordinert handlinger på feltet hver for seg eller sammen. Det betyr imidlertid ikke at kommunen ikke kan behandle saker innenfor idrettsfeltet, men at dette er tilfeldig og uavhengig av hva andre deler av kommunen måtte gjøre. Også idrettslag og idrettsråd vil kunne drive idrettspolitikk, men uten medviten fra andre aktører.

Felles for disse fire formene for samhandling, korporatisme, nettverk, overtakelse og fravær, er at de er idealtyper. En idealtipe vil si et abstrakt begrep/teori som benyttes som en begrepsmessig målestokk for en faktisk virkelighet (Østerud 1996). En kan derfor ikke forvente å finne idealtyper i den virkelige verden. Derimot kan idealtypene benyttes som en referanse i diskusjon av virkeligheten. Senere i dette kapitlet vil jeg benytte disse fire idealtypene for å diskutere casekommunens former for samhandling.

Idrettsfeltet i casekommunene

Idrettsfeltet i casekommunene er ikke overraskende, mangfoldig. Under følger en beskrivelse av hver enkelt kommune med hensyn på kommunal organisering, idrettsrådenes funksjon og rolle og kontaktmønstre. For å anonymisere kommunen omtales de med bokstavene A til F. Av tilsvarende grunn er også folketall, areal og andre gjenkjennelige trekk gjort omtrentlige eller ikke gjenkjennbare. Dataene om kommunene er hentet fra kommunens hjemmesider og fra intervjuer. I den påfølgende delen diskuteres casekommunene opp mot idealtypene redegjort for over.

Kommune A

Kommune A er en kommune i fylke Z. Kommunen er en blant de største i fylket målt i folketall, og den største av casekommunene. Arealet er ca 200 km² og således å regne som middelsstor blant kommunene i denne studien. Kommunesenteret har status som by, men totalt er bare en fjerdedel av kommunen regnet som tettsted. Befolkningen er spredt utover tettstedene.

Kommunen har vært styrt av et borgerlig parti over flere tiår. I dag er det et borgerlig flertall i kommunestyret. Kommunen er politisk organisert etter en formannskapsmodell. Kommunestyret har vedtatt å opprette 10 politiske utvalg som har avgjørelsesmyndighet innen sine områder med visse begrensinger. Et av disse er sektorutvalg levekår som behandler idrettssakene. Utvalget behandler i tillegg saker innenfor kultur, kirke, fysisk planlegging, natur og nærmiljø, samferdsel og vann og avløp for å nevne noen.

Administrasjonen ledes av rådmannen som sammen med fem direktører har det øverste administrative ansvaret for kommuneorganisasjonen. Under disse er det åtte kommunalsjefer som har overordnet resultat-, personal- og økonomiansvar innenfor sine tjenesteområder. Totalt er det i kommunen over 100 tjenestesteder. Et av disse tjenestestedene, plan, miljø og bygningstjenesten som ligger under kommunalsjef for plan og miljø, har ansvaret for idrettssakene. Innenfor tjenestestedet plan, miljø og bygningstjenesten er det tre personer som jobber med idrettssaker.

Kommune A har dermed ikke sammenfallende kommunal organisering slik det var tilfelle med den gamle sektor/etatsmodellen. I denne kommunen ligger altså idrett politisk sammen med blant annet kultur, mens det administrativt er plassert innenfor plan og miljø. Kommunen har hatt dagens organisering siden 1997.

Kommunen har over flere år satt av en fast sum til investering i nye anlegg. For 2009 var denne på 12 millioner. I tillegg bevilger kommunen midler til særskilte anleggsutbygginger. For 2009 har kommunen avsatt 4,5 millioner til drifts- og aktivitetstilskudd.

Anleggene i kommunen er hovedsakelig kommunalt eide, men driftes av idrettslagene gjennom driftsavtaler.

Idrettsfeltet i kommunen er forholdsvis stort med over 40 000 medlemskap i idrettslagene. Det betyr at ca 30 prosent av befolkning er medlem av idrettslagene (tall hentet fra kommunen). Medlemskapene fordeler seg på over 100 lag. Av disse er det rundt 15 store fleridrettslag som er lokalisert i spesifikke tettsteder. Resten er hovedsakelig sær-idrettslag som favner over større deler av kommunen.

Idrettsrådets styre består av seks pluss to varamedlemmer. Disse er valgt på årsmøte hvor ca halvparten av lagene møter. Styret er forsøkt satt sammen slik at det har representanter fra alle delene av kommunen, at et bredt spekter med idretter er representert og med en jevn kjønnsbalanse. I tillegg til årsmø-

tet arrangerer idrettsrådet faste møter med idrettslagene. Det er god oppslutning rundt disse møtene.

Idrettsrådet har i dag en ansatt daglig leder. Finansieringen til stillingen kommer fra kommunen.

Idrettsrådet har tett kontakt med kommunen. Dette går via daglig leder som har jevn dialog med idrettsansvarlige i kommunen, faste møter mellom idrettsrådet og administrasjonen i kommunen og mellom idrettsrådets valgte ledelse og sentrale politikere i sektorutvalg for levekår.

Idrettsrådets viktigste oppgaver er å fordele kommunale tilskudd, sette opp et årlig forslag til rullering av handlingsprogrammet i kommuneplanen, fordele LAM samt å veilede idrettslagene. Daglig leder bruker mye tid på å kvalitetssikre søknadene om spillemidler som ligger til grunn for forslaget til handlingsprogrammet og søknadene om kommunale tilskudd. Idrettsrådet har hatt omtrent samme aktivitetsnivå de siste ti årene.

Kommunen og idrettsrådet har underskrevet samarbeidsavtale som regulerer forholdet mellom idretten og kommunen. Samarbeidsavtalen fastslår at idrettsrådet har høringsrett i alle saker som angår idretten. Videre regulerer den hvordan samarbeidet skal foregå, herunder at all kontakt mellom kommunen og idretten skal gå via idrettsrådet. Avtalen beskriver også årlige rutiner og formelle møteplasser. Det virker som om idretten følger opp avtalen og at de fleste henvendelsene for eksempel mellom idrettslag og kommunen går via idrettsrådet. Daglig leder i idrettsrådet virker til å ta i mot mye henvendelser fra lagene og drive veiledning overfor disse.

Idrettsrådet har begrenset kontakt med andre idrettsråd og også med andre organisasjonsledd i idretten. Unntaket er deltakelse på de nasjonale idrettsrådssamlingene og at daglig leder deltar i nettverk med andre daglige ledere.

Kommune B

Kommune B ligger i Z fylke. Kommunen er en industri- og landbrukskommune hvor kommunesenteret er et tettsted. Kommunen er stor i utstrekning, den største i utvalget, og har ca 20 000 innbyggere.

Kommunen har de siste årene vært styrt av et rød-grønt flertall og har i dag ordfører fra Senterpartiet. Kommunen er politisk organisert i formannskapsmodell med hovedutvalg. Hovedutvalgene følger den tradisjonelle inndelingen, men har fått noen nye navn. Idrettssaker blir behandlet i hovedutvalg for kultur og næring. Også administrativt har kommunen beholdt den tradisjonelle organiseringen og er inndelt i etater. Innenfor kultur- og næringsetaten er det en egen administrativ enhet for park og idrett. I tillegg til leder som arbeider en god del med idrettssaker, er det en idrettskonsulent.

Det er i kommune B ca 40 idrettslag med drøye 6000 medlemskap. Av lagene er det ca fem større fleridrettslag. Antall medlemskap utgjør ca 30 prosent av befolkningen i kommunen.

Idrettsrådets styre består av fem personer valgt på årsmøtet. Disse representerer ulike deler av kommunen og ulike idretter. På årsmøtet kommer ca 60 prosent av lagene. Idrettsrådet opplever at det er forholdsvis god oppslutning fra lagene sin side, spesielt fra fleridrettslagene. Idrettsrådet har selv ingen ansatte, men mottar sekretærhjelp fra kommunen. Det vil si at idrettskonsulenten i kommunen fungerer som sekretær for idrettsrådet. Oppgavene som sekretæren utfører strekker seg blant annet over å forberede saker og skrive referat. Både idrettsrådet og kommunen uttrykker tilfredshet med ordningen.

Kommunen bevilger årlig ca 500 000 til idrettsfeltet som idrettsrådet fordeler. Fordelingsnøkkelen for disse midlene er vedtatt på idrettsrådets årsmøte og godkjent i hovedutvalget. Ut fra nøkkelen fordeler idrettsrådet ca 250 000 i driftstøtte til de lagene som drifter egne anlegg. Videre går 225 000 til lagene ut fra antall undergrupper. Det gis ikke hodestøtte ut fra lagenes medlemstall. De siste 25 000 beholder idrettsrådet til egen drift og til utmerkelse og lignende. Ut over de 500 000 setter kommunen også av en drøyt 300 000 til et anleggfond. Anleggfondet er ment brukt i forbindelse med bygging og drift av anlegg. I realiteten brukes fondet hovedsakelig til nærmiljøanlegg og mindre oppgraderinger av eksisterende anlegg. Det er imidlertid en forutsetning for å få midler at anlegget også tildeles spillemidler. Når det gjelder investering i større anlegg blir anleggfondet for lite. I særskilte tilfeller bevilger da kommunestyret midler over kommunebudsjettet til investering. De siste eksemplene på dette var bygging av en ny idrettshall og en ny kunstgressbane. Også driften av kunstgressbanen er tildelt midler direkte over kommunebudsjettet.

Anleggene i kommunen faller i to kategorier. For det første er det idretts-hallene som er kommunalt eide. I disse er det gratis å trene for alle, det vil si også voksne. Den andre kategorien er andre anlegg som er idrettslags eide. Disse driftes av lagene mot et mindre driftstilskudd fra kommunen. Disse anleggene er plassert over hele kommunen og gjerne i nærheten av nedslagsfeltet til de idrettslagene som eier anlegget.

Som nevnt litt tidligere fordeler idrettsrådet kommunale tilskudd til idrettslagene. I tillegg fordeler idrettsrådet kommunal halltid og lokale aktivitetsmidler. I forbindelse med den årlige rulleringen av handlingsprogrammet er det idrettsrådet som kommer med et forslag til prioritering. Denne følger kommunen stort sett, selv om det har forekommet at kommunen har endret rekkefølgen, men da ut ifra for eksempel kunnskap om reguleringsplaner.

Idrettsrådet er i ferd med å skrive under på samarbeidsavtale med kommunen. Et av elementene i denne er at kontakten mellom lag og kommune skal gå via idrettsrådet. Idrettsrådet ønsker denne utviklingen, men både de og administrasjonen i kommunen uttrykker en viss skepsis til om det vil fungere. For begge parter bunner det i administrasjonens langvarige forhold til feltet og ikke minst at kapasiteten til å veilede lagene er større. Idrettsrådet har med mindre kunnskap og oversikt over spillemiddelordningen og idrettsfeltet generelt mindre mulighet til å ta over denne rollen.

Det er i dag tett kontakt mellom idrettsrådet og de som jobber med idrettssakene i kommunen. Idrettsrådet har imidlertid liten kontakt med andre innen for administrasjonen. I forhold til det politiske miljøet innkaller idrettsrådet til åpne møter hvor idrett diskuteres og idrettsrådet har møter med enkelt personer/grupperinger. Idrettsrådet karakteriserer kontakten med og tilgangen til politikerne som god, men at er vanskelig å nå igjennom.

Idrettsrådet har gjennom initiativ fra kretsen kontakt med andre idrettsråd og med idrettskretsen. Idrettsrådet har i mindre grad kontakt med andre aktører innen for idrettsorganisasjonen.

Kommune C

Kommune C ligger i fylke Z. Kommunen er forholdsvis liten i utstrekning og har ca 40 000 innbyggere. Kommunesenteret har bystatus. Befolkningen er i stor grad konsentrert her og i fem større tettsteder. Kommunen er preget av befolkningsvekst og utvikling.

Kommunen har over svært lang tid hatt ordfører fra Arbeiderpartiet. I dag er også ordføreren fra dette partiet og Arbeiderpartiet har flertall sammen med rød-grønne partier. I likhet med kommune B er også kommune C organisert i en formannskapsmodell med de tradisjonelle hovedutvalgene, selv om de også her har skiftet navn. Blant annet heter det hovedutvalg for kultur, miljø og landbruk. Idrettssakene blir behandlet i dette utvalget. Administrativt er kommunen organisert i fire sektorer. Selv om kommune B har skiftet navn fra etat til sektor er selve inndelingen hovedsakelig den samme som under tradisjonell etatsorganisering. Kommunen har hatt omtrent samme organisering siden 1970-tallet. Selv om hovedutvalgene og sektorene har noe forskjellige benevnelser matcher de hverandre tematisk. Under kultursektoren har idrett og park sin egen avdeling og under denne igjen en egen idrettsseksjon.

Kommunen eier to haller og et stadion. Alle øvrige anlegg eies og driftes av idrettslagene. Ved bygging av nye anlegg er det blitt vanlig med et spleiselag mellom kommunen og idrettslagene. I tillegg til at det søkes om spillemidler. I kommunale anlegg er det gratis å trene for barn og unge opp til 17 år.

De kommunale bevilgninger til idrettsfeltet faller i fire kategorier. For det første bevilger kommunen årlig en sum til administrasjonstilskudd. For 2008 var denne på 370 000. Rutinen på fordeling av disse midlene er at idrettslagene søker etter visse kriterier som antall medlemmer, antall medlemmer under 17 år og andel fremmedkulturelle. Idrettsrådet går så over søknadene og setter opp en innstilling, mens det er kommunen som endelig vedtar og som utbetaler. Den andre kategorien er at kommunen bevilger ca 2,5 million for å subsidiere gratis trening for de under 17 år. Videre bevilger kommunen driftstøtte til enkelte lag. Den siste kategorien er investeringer til nye anlegg.

I kommune C er det ca 70 idrettslag med ca 20 000 medlemmer. Det betyr at andelen medlemskap er innbygger er på ca 50 prosent, noe som er høyere

enn for kommune A og B. Det er blant idrettslagene noen få store gamle fler-idrettslag, mens den store massen av lag er sær-idrettslag.

Styret i idrettsrådet består av syv medlemmer med en vara. På årsmøtet i idrettsrådet møter totalt 12-15 personer. Dette er stort sett personer som sitter i styret eller som skal velges. Idrettsrådet sliter noe med å få folk til å stille til valg. Idrettsrådet har heller ikke utover årsmøtet så mye kontakt med lagene og lagene tar også lite kontakt. Dialogen mellom idrettsrådet og idrettslagene er i første rekke knyttet til fordeling av halltid og et fellesmøte som gjennomføres i forbindelse med dette, og enkelte anleggssaker i forbindelse med prioriteringene til handlingsprogrammet. Idrettsrådet har ikke betalt administrativ ressurs.

Den nevnte fordelingen av administrasjonstilskudd, er sammen med fordeling av treningstid, fordeling av LAM og prioriteringen av handlingsprogrammet, idrettsrådets viktigste oppgaver.

Leder av idrettsrådet har fast møte med leder for park og idrett en gang i måneden. I tillegg har leder løpende, uformell dialog med ansatt i idrettsseksjonen. Idrettsrådet har ingen faste møter med politikerne, men i forkant av valg tar de initiativ til dette og får møte politikerne.

Idrettsrådet har tatt initiativ til å utarbeide en samarbeidsavtale mellom kommunen og idrettsrådet. Forslaget til samarbeidsavtale klargjør idrettsrådets formelle status i forholdet til kommunen, den legger opp til faste rutiner og samarbeidsformer. I motsetning til samarbeidsavtalen i kommune A, er forslaget her ikke å kreve at alle henvendelser fra idrettslagene til kommunen skal gå via idrettsrådet, men å få på plass rutiner som sikrer at idrettsrådet blir informert.

Idrettsrådet har noe kontakt med idrettsråd i nabokommunene. Blant annet har de vært involvert i byggingen av et interkommunalt anlegg. Idrettsrådet har også gjennom idrettskretsen noe kontakt med øvrige idrettsråd i kretsen. Idrettsrådet opplever dette som nyttige kontakter med erfaringsutvekslinger.

Kommune D

Kommune D er relativt stor i utstrekning og på størrelse med kommune B. Innbyggertallet i kommunen er ca 50 000. Sentralt i kommunen ligger en større by, men etter kommunesammenslåinger har kommunen nå noe omland. Kommunen ligger i fylke X.

Kommunen har hatt ordfører sammenhengende fra Arbeiderpartiet over flere tiår. I dag har partiet flertall i kommunestyret og også ordføreren. Politisk er kommunen organisert i formannskapsmodell med fem utvalg hvorav et er kultur. Administrativt har kommunen vært organisert i en «bestiller utfører» modell hvor idrett lå under utførersiden og under teknisk produksjon. Etter kommunevalget i 2007 ble kommunen omorganisert og en av følgene av dette var at det ble ansatt en seksjonsleder for kultur. Den administrative or-

ganiseringen i dag er delt inn i seks kommuneområder som ledes av en kommunesjef. De seks kommuneområdene er igjen delt inne i ulike underavdelinger avhengig av område. Innen kommuneområdet drift for eksempel er det over 50 virksomheter. En av disse virksomhetene er teknisk produksjon som har ansvaret for drift av idrettsanleggene. Under kommuneområdet oppvekst, kultur og velferd som er et av de andre kommuneområdene, er det syv seksjoner hvorav en er kultur. Det var for denne seksjonen det ble ansatt en ny sjef etter kommunevalget. Planen er at det skal tilsettes to personer som skal ha hovedansvar for idrett. Disse er imidlertid ikke på plass slik at idrett enn så lenge, er spredt utover flere kommunale enheter. Endringen av administrativ organisering henger sammen med tidligere endringer i politisk organisering og for idrettsfeltets vedkommende også et behov for å styrke feltet.

Gitt kommunens fragmenterte organisering av idrettssaker er det også flere muligheter for økonomisk støtte. Kommunen har et fond for å finansiere idrett og andre typer kulturanlegg. Midlene i fondet kommer hovedsakelig fra salg av kraftselskap. Fondet benyttes til større investeringer. For nærmiljøanlegg bevilger kommunen 200 000 i en pott som idrettslagene, veforeninger og andre kan søke på. I tillegg bevilger kommunen ca 1,5 millioner kroner som idrettsrådet fordeler. Tidligere skjedde det etter kriterier utarbeidet av kommunen, men i de senere årene er disse utarbeidet av idrettsrådet. Videre gir kommunen idrettsrådet 450 000 øremerket til daglig leder og 150 000 til drift.

Anleggene i kommunen er en blanding av kommunalt- og idrettslagseide. Kommunen eier i første rekke hallene, svømmeanlegg, stadion og enkelte fotballbaner.

Idrettsfeltet er kjennetegnet av ca 90 lag med 16 000 medlemskap. Det gir som for kommune A og B en dekning på ca 30 prosent i forhold til innbyggertallet.

Styret i idrettsrådet består av 8 personer. På årsmøtet møter som regel i underkant av 40 lag. Dette er lag som idrettsrådet jevnt over har god kontakt med. I tillegg til årsmøtet arrangerer idrettsrådet ledermøte for idrettslagene. Her møter mange av de samme lagene. De øvrige lagene har idrettsrådet mindre kontakt med. Idrettsrådet har minst kontakt med de lagene som driver aktivitet for voksne. Tidligere hadde idrettsrådet problemer med å komme i dialog med fotballklubbene, dette har imidlertid endret seg over de senere årene. Idrettsrådet har forsøkt aktivt å jobbe for å markedsføre seg selv overfor lagene og få frem betydningen av det arbeidet de gjør. Blant annet har de involvert lagene aktivt i utarbeidelsen av kriteriene til tildeling av kommunale midler og de har opprettet en fadderordning for lagene. Selv om idrettsrådet jobber for at alle henvendelser til kommunen skal gå via dem, mottar kommunen henvendelser direkte fra lagene.

Idrettsrådet har en heltidsansatt som fungerer som sekretær for rådet. Vedkommende stilling finansieres over et øremerket kommunalt tilskudd.

Idrettsrådet fordeler altså 1,5 million i kommunale tilskudd og den samme summen i lokale aktivitetsmidler. Av først nevnte går ca halvparten til driftstilskudd til de lagene som har anlegg, resten fordels i hode støtte til lagene og etter søknad. Av LAM går ca 75 prosent til hode støtte, mens de siste 25 prosentene slås sammen med den søknadsbaserte delen av det kommunale tilskuddet. Idrettsrådet har også ansvaret for å fordele treningstid i de kommunale anleggene. I tillegg til fordelingsoppgavene driver idrettslaget utstrakt veiledning av lagene i anleggsprosesser og de er også involvert i aktiviteter og kursvirksomhet. Idrettsrådet er også aktive i arbeidet med kommuneplanen for idrett og fysisk aktivitet. Særlige er idrettsrådet aktive for å komme i betraktning for nasjonale satsninger.

Idrettsrådets forhold til kommunen er ambivalent. På den ene siden opplever de det som vanskelig å komme i kontakt med administrasjonen på grunn av stadige omorganiseringer. De føler at de mangler en kontaktperson som har oversikt over det som skjer. Resultatet er at idrettsrådet kommer sent inn i enkelte prosesser. På den andre siden har idrettsrådet god kontakt med enkelt personer i kommunen innenfor avgrensede saker, da gjerne anleggssaker. Politisk har idrettsrådet gode relasjoner.

Idrettsrådet har noe kontakt med andre idrettsråd blant annet på de nasjonale samlingene. Ut over det er det særlig daglig leder som har kontakt med andre. I forhold til andre organisasjonsledd har de i anleggssaker noe kontakt med særkretser og særforbund, mens de har mindre kontakt med idrettskretsen. Idrettsrådet uttrykker en viss skepsis til NIF-linjen.

Kommune E

Kommune E er i utstrekning omtrent halvparten av kommune B og D, men har bare drøyt 10 000 innbyggere. Kommunene ligger i fylke X. Befolkningen er fordelt på fem tettsteder hvor det største er kommunesentrumet.

Kommunen har etter valget i 2007 vært styrt av en rød-grønn konstellasjon hvor Senterpartiet har ordføreren. I 2005 omorganiserte kommunen slik at det i dag er to politiske hovedutvalg med ansvaret for hver sin administrative sektor. Det overordnede ansvaret ligger i kommunestyret som har delegert en rekke oppgaver og avgjørelser til formannskapet. De tre områdene i kommunen er: miljø og teknikk, kultur og oppvekst og helse og velferd. Idrettssakene behandles både politisk og administrativt innen kultur og oppvekst. En person i kultur og oppvekstetaten har ansvar for idrettssaker pluss at det er en person til som arbeider med spillemidler. Miljø og teknikk har ansvaret for uteanleggene.

Kommunen bevilger årlig et sted mellom 200 og 300 000 i kommunale midler til idretten. Av dette fordeler kommunen ca halvparten i hode støtte til lagene etter antall medlemmer. Den andre halvparten fordeler idrettsrådet etter søknader. I tillegg har kommunen en liten pott som tildeles fortløpende i ar-

rangementstøtte og til nye lag. Utover dette får idrettsrådet tildelt ca 5000 til drift av seg selv. Hvis idretten ønsker å bygge eller rehabilitere anlegg, må de søke kommunestyret spesifikt om dette. I løpet av den siste tiden har kommunen bevilget ca 5 millioner til ny kunstgressbane.

Idrettshallen og svømmehallene er de eneste kommunalt eide idrettsanleggene i kommunen. Resten er eid av idrettslagene og driftes av disse. Ved større arrangement kan imidlertid kommunen stille med utstyr og mannskap.

Idrettsfeltet i kommune E består av ca 15 idrettslag med ca 3000 medlemskap. Det betyr at også her utgjør antall medlemskap ca 30 prosent av innbyggertallet.

Idrettsrådet har de senere årene hatt problemer med å få folk til å sitte i styret i idrettsrådet. Ved siste årsmøtet ble det derfor valgt et styre bestående av en representant for alle lagene i kommunen. Dette ser imidlertid ut til å ha hatt begrenset effekt, da det fremdeles er liten interesse for møtene i idrettsrådet. Idrettsrådet arrangerer tre til fire møter i året med idrettslagene.

Idrettsrådets oppgaver er å fordele økonomisk støtte fra kommunen, fra lokale aktivitets midler og fra bingo. I tillegg fordeler idrettsrådet treningstid i idrettshallen.

Når det gjelder prioriteringen av handlingsprogrammet i kommuneplanen for idrett og fysisk aktivitet er det kommuneadministrasjonen som gjør dette. Begrunnelsen fra kommunens side er at i en liten kommune er det relativt få anlegg det er snakk om slik at det i realiteten ikke er prioriteringer.

Idrettsrådet har signalisert til kommunen at de ønsker at kontakten fra idrettslagene til kommunen skal gå via dem. Kommunen respons på dette har vært positiv, samtidig som de har et pragmatisk forhold til det. Særlig i forhold til veiledning av lagene er kommunen aktiv.

Det er tett kontakt mellom administrasjonen i kommunen og idrettsrådet. Det meste av denne kontakten er uformell. Idrettsrådet har et fast møte med politikerne, i tillegg til mer løpende kontakt med hovedutvalget. Kommunen har påbegynt et arbeid overfor alle frivillige organisasjoner med dialogmøter. Da innkaller de organisasjonene feltvis. For idrettens vedkommende har kommunen arrangert dialogmøte hvor både idrettsrådet og alle lagene var invitert. Dette har blitt arrangert en gang med god oppslutning.

Idrettsrådet har noe kontakt med idrettskretsen og med særkretser/særforbund i forbindelse med konkrete anleggssaker. Idrettsrådet har mindre kontakt med andre idrettsråd.

Kommune F

Kommune F er en forholdsvis liten kommune både i utstrekning (ca 70 km²) og i folketall (ca 15 000). Kommunen ligger i fylke X. Sentralt i kommunen er kommunesenteret som har bystatus. Svært mye av aktiviteten i kommunen er lokalisert her og 90 prosent av befolkning er bosatt her.

Etter valget i 2007 ble det et politisk samarbeid mellom Arbeiderpartiet og Høyre, hvor Arbeiderpartiet har ordføreren. Kommunen er organisert i en formannskapsmodell. Kommunen har i løpet av de senere årene omorganisert en rekke ganger. Sist i 2007 da den politiske organiseringen ble endret fra to generalist komiteer til to utredningskomiteer for fagområder. De to fagområdene er tjenesteutvikling og samfunnsutvikling. I tillegg har kommunen et fast utvalg for plansaker. Administrativt har kommunen en flat struktur med rådmann og to kommunalsjefer. I tillegg er det 28 virksomheter og tre støtteenheter. Idrettsfeltet i kommunen er fordelt mellom ulike virksomheter. Teknisk drift har ansvaret for anleggene, enhet for kultur og fritid har ansvaret for støtteordningene og enhet for byggesak og regulering har ansvaret for kommuneplanen for idrett og fysisk aktivitet. Selv om idrett er spredt over flere enheter har kommunen oppnevnt en kontaktperson for idretten som er plassert i kultur og fritid. For hver virksomhet er det opprettet et brukerråd. I brukerrådene for kultur og fritid og teknisk drift er idrettsrådet representert.

Kommunen hadde for 2008 satt av 600 000 til kommunale tilskudd til idretten. Disse fordelte seg på grunnstilskudd, oppstartstøtte for nye lag, støtte til lederopplæring og husleiestøtte. I tillegg ga kommunen 450 000 i driftstilskudd til idrettslag med egen anlegg. Ved større arrangement og investeringer kan kommunens søkes om ekstra tilskudd. Kommunen har også vedtatt at de skal forskuttere spillemidler. Det førstnevnte kommunale tilskuddet fordeles etter kriterier som ble vedtatt av et tidligere kulturstyre og senere overlevert ulike politiske organiseringer. Ut fra kriteriene har kommunen utarbeidet et regneark som idrettsrådet fordeler tilskudd ut fra. Ut over disse mottar enkelte lag støtte direkte over kommunebudsjettet. Bakgrunnen for slik poster kan være spesielle situasjoner knyttet til et lag ofte kombinert med gode relasjoner til det politiske miljøet. Det har vist seg at slike budsjettposter kan bli stående som faste poster over lang tid. Idrettsrådet får 40 000 til drift av seg selv. Anleggene er en kombinasjon av kommunale og private anlegg. De kommunale anleggene er stort sett samlet i en idrettspark med idrettshall, friidrettsbane og fotballbane. De private anleggene ligger i hovedsak utenfor bykjernen og består blant annet av skytterbane og rideanlegg. Det er gratis bruk av anleggene for unge under 20 år.

Idrettsfeltet i kommune F består av ca 20 lag hvor 2 er fleridrettslag og resten særvidrettslag. Det er ca 3250 medlemskap i lagene. Dette gir en organisasjonsprosent på drøyt 20 i befolkningen.

Styret i idrettsrådet består av 6 personer. Det er forholdsvis enkelt å rekruttere folk til styret og det er god oppslutning rundt idrettsrådet og årsmøtet. Idrettsrådet er aktive med å sende ut informasjon til idrettslagene. Lagene tar imidlertid noe mindre grad kontakt tilbake, men som leder av idrettsrådet påpeker så er det små forhold og et møte i butikken kan godt handle om idrett og idrettsrådets virke.

Idrettsrådets oppgaver er i første rekke å fordele kommunale midler, fordele lokale aktivitetsmidler og å være med å rullere handlingsprogrammet.

Det er svært god relasjon mellom leder av idrettsrådet og kontaktpersonen i kommunen. Disse har en løpende uformell dialog. Idrettsrådet sender referat til kommunen som en orientering. Idrettsrådet jobber aktivt mot enkelt politikere og partier.

Idrettsrådet har kontakt med idrettskretsen og også enkelte særkretser særlig i forbindelse med anleggssaker. Idrettsrådet har ved også deltatt flere ganger på idrettsrådskonferanser.

Diskusjon

Dimensjonene som ga idealtypene, korporatisme, nettverk, overtakelse og fravær, var kommunal sentralisering og samspill innen idretten. Et første steg på veien for å diskutere hvilke idealtyper som passer for de ulike kommunene, er å plassere kommunene på de to dimensjonene.

I kommune A er politisk og administrativ organisering ikke sammenfallende og kommunen har også valgt å organisere seg i mange enheter, særlig administrativt. Tiltross for dette har idretten en klar og definert plass både politisk og administrativt. I intervjuene kommer det også tydelig frem at det er en høy bevissthet rundt hvilke instanser som behandler idrettssaker og idrettsrådene bekrefter dette. Det som derfor kunne se ut som en fragmentert kommune, fremstår like fullt som sterkt sentralisert.

Idrettsrådet i kommune A fremstår som et paraplyledd for idrettslagene i kommunen. Det er tre forhold som underbygger dette. For det første har idrettsrådet og kommunen underskrevet en samarbeidsavtale som idrettslagene synes å respektere. For det andre er det god oppslutning om idrettsrådet og de aktivitetene som idrettsrådet iverksetter for å samhandle med idrettslagene. Og for det tredje går både henvendelsene til kommunens administrasjon og politikere via idrettsrådet. Samspillet i idretten i kommune A må derfor karakteriseres som sterk.

Kommune B kjennetegnes av en stabil kommunal organisering med stabilitet på ansattensiden. De ansatte i park og idrett styrer og har oversikt over det meste som rører seg på idrettsfeltet både innen kommunen, men også utenfor. Kommunen må derfor betegnes som sterkt sentralisert.

Idrettsrådet er preget av at kommunen er en sterk aktør og det blir ytterligere forsterket når idrettskonsulenten i kommunen fungerer som sekretær for idrettsrådet. Hvordan dette påvirker idrettsrådet autonomi vil jeg komme tilbake til i det femte kapitlet. Idrettsrådet i kommune B ønsker å fungere som et samlende organ og har i den forbindelse skrevet under samarbeidsavtale med kommunen. Selv om viljen er der, ser det ut som om det er et stykke igjen før

avtalen etterleves. Så lenge oppslutningen om idrettsrådet ikke er større og kommunen aksepterer henvendelser fra lagene, vil heller ikke idrettsrådet fungere som et paraplyorgan. Samspillet i idretten kan derfor karakteriseres som middels.

Situasjonen i kommune C kan på mange måter minne om kommune B. Kommunen har over lang tid hatt samme organisering og idrettskonsulenten har lang fartstid på feltet. En viktig forskjell er dog at idrettskonsulenten ikke fungerer som sekretær for idrettsrådet. Kommune C kan også karakteriseres som sentralisert.

For idrettsfeltet er situasjonen mye av den samme. Idrettsrådet i kommune C er i ferd med å få på plass en samarbeidsavtale og dermed styrke sin posisjon som et samlende organ. Til forskjell fra kommune B, har nok idrettsrådet i kommune C kommet noe lenger når det gjelder å koordinere aktiviteten. Dette henger trolig sammen med en anleggssatsning i kommunen i forrige valgperiode som har krevd en koordinering fra idrettsrådets side. Like fullt vil jeg karakterisere samspillet i idretten som middels.

Kommune D er preget av ulik politisk og administrativ organisering og omorganiseringer administrativt. Frem til nylig har det ikke vært noen som bare har hatt ansvaret for idrett, men en rekke personer ulikt plassert i kommunen har hatt ansvar for deler og i kombinasjon med andre oppgaver. Kommunen fremstår derfor som dualistisk. På den ene siden har den hatt en stabil politisk organisering og politisk sammensetning over flere år. På den andre siden er den administrative organiseringen svært fragmentert og uoversiktlig.

Dette preger også idrettsfeltet i kommunen. På mange måter fremstår idrettsrådet som velfungerende og samlende for idretten. Daglig leder har sammen med styret god og tett dialog med rundt halvparten av lagene. Idrettsrådet fremstår som bevisste på sin rolle og er klar over at de stadig må arbeid for å bevare posisjonen den har. Dette idrettsrådet er det eneste av de undersøkte, som også er med å implementere aktivitet for særskilte grupper. Likevel fungerer bare idrettsrådet delvis som paraplyledd, ettersom enkelte lag går bevisst utenom og direkte på kommunen. Det virker her som enkelte lag har en pragmatisk tilnærming til dette. Det som styrer om idrettslagene går via idrettsrådet eller ikke, avveies mot hva lagene vil være tjent med i de enkelte situasjoner. Dette er først og fremst knyttet til anlegg. Enkelte lag har tydeligvis god relasjon til det politiske miljøet og mulighet for direkte dialog.

Kommune D fremstår derfor som et sammensatt case som det er vanskelig å plassere avhengig av hva en velger å fokusere på. Politisk er kommunen sentralisert, mens den ikke er det administrativt. Idrettsfeltet er på et vis sentralisert med et aktivt idrettsråd som koordinerer aktiviteten for mange lag, samtidig som det også er idrettslag som opptrer på egen hånd. Legger en resultatene fra en studie av betydningen av politisk og administrativ organisering for kommunale bevilgninger til grunn (Myrvold 1998) (se kap 2), er det politisk organisering som har størst betydning. Slik sett, kan den politiske sentralise-

ringen betegnes som sterk, riktignok under noe tvil og med forbehold. Gitt at ca halvparten av lagene forholder seg til idrettsrådet og at idrettsrådet er svært aktive på anleggsfronten, velger jeg også å karakterisere samhandlingen innen idretten som sterk.

Kommune E har selv om den har omorganisert nylig og dannet større politiske og administrative enheter, fremdeles en tydelig organisering hvor idretten har sin kjente plass. Den kommunale sentraliseringen fremstår som sterk. Idrettsfeltet i kommunen er preget av at det er en liten kommune med forholdsvis få lag, men også av sviktende oppslutning rundt idrettsrådet. Selv om idrettsrådet har tatt et initiativ overfor kommunen for å kanalisere kontakten via dem, virker det som et stykke å gå før det er en realitet. Gitt idrettsrådets manglende oppslutning og direkte kontakt mellom lag og kommune, må samspillet i idretten i kommune E sies å være svak.

Kommune F har kommunalt noen likhetstrekk med kommune D i den forstand av administrativ organisering og politisk organisering ikke er sammenfallende, og at førstnevnte er fragmentert. Likevel fremstår kommune F som noe mer oversiktlig i forhold til idrettsfeltet. For det første hjelper det på at kommunen er mindre og dermed også mer oversiktlig. For det andre har også idretten hele tiden hatt en kontaktperson i administrasjonen. Vedkommende har dermed fungert som en koordinator for idrettsrelaterte saker. Politisk har kommune F valgt å danne to politiske utvalg. Dette gjør at saksbredden innen de to utvalgene blir stor og utvalgenes mulighet til å følge saker tett over tid reduseres på grunn av mange saker. Når jeg velger å karakterisere den kommunale sentraliseringen som sterk er det på grunn av kontaktpersonen i administrasjonen og den samlede politiske organiseringen.

Samspillet i idretten i kommune F kan betegnes som sterk. Idrettsrådet har kontakt med lagene og de koordinerer mye av feltets virksomhet. Kommunens handlingsmønster er med på å bygge opp rundt dette. Særlig legger kommunens kontaktperson vekt på betydningen av et sterkt idrettsråd og kanaliserer henvendelser fra lagene via idrettsrådet.

Gitt diskusjonen over om hvordan casekommunene plasserer seg på dimensjonen kommunal sentralisering og samspill i idretten, kan kommunene plasseres i firefeltstabellen over samhandlingsformer. Se tabell 3.2.

Tabellen viser at kommunene med ett unntak (E), plasserer seg i øvre, venstre hjørne av tabellen. Så lenge både kommune F og D karakteriseres som mer sterk enn svak i samlet kommunal organisering, er det ingen av kommunene som fremstår som direkte svake på dette punktet.

Tabell 3.2 Kommunenes plassering

		Kommunal sentralisering	
		Sterk	Svak
Samspill i idretten	Sterk	A, B, C	F, D
	Svak	E	

Jeg har imidlertid i tabell 3.2 trukket kommune F og D mot svak kommunal sentralisering for å indikere at de gjennom sin organisatoriske kompleksitet ikke kan tolkes som like sterke som de øvrige.

I forhold til samspill i idretten er det bare kommune E som er karakterisert med svakt samspill. Kommune B og C er imidlertid trukket ned mot svak i tabellen for å indikere at idretten i noe mindre grad er koordinert her enn for eksempel tilfellet var med kommune A. Plasseringen på denne dimensjonen er utfordrende fordi det er endring i relasjonsmønstrene innen idretten. Det ser ut som om NIFs retorikk om sterkere idrettsråd som nå sist kom til uttrykk gjennom den nylig utgitte veilederen (NIF 2009), påvirker feltet. Både kommune B og C har eller er i gang med å få en samarbeidsavtale mellom idrettsrådene og kommunen. Også kommune E arbeider i den retning.

Samarbeidsformen mellom idretten og kommunen kan for fem av seks casekommuner beskrives ved hjelp av begrepet korporatisme. Det betyr at idrettspolitikken utformes i samspill mellom en sentralisert kommune og idrettsrådene. Idrettsrådene er for kommunen den foretrukne samarbeidspartnern og har et monopol på representasjonen. For den siste av de seks kommunene, kan relasjonen bedre beskrives ved hjelp av begrepet nettverk. Her forholder kommunen seg til flere aktører og hvem kan også variere fra sak til sak.

I diskusjonen over har jeg relatert casekommunene til idealtypene. Men som diskusjonen over viste, innebærer det utfordringer å plassere den virkelige verden innenfor stiliserte kategorier. Det kan for eksempel hende at samarbeidsformen i kommune B og C gitt at de er inne i en utvikling, både har trekk av korporatisme og nettverk. Eller at de er på vei fra en situasjon som i først rekke har hatt trekk av nettverk, til en korporatistisk relasjon. Det vil si fra en situasjon der kommunen har samhandlet med idrettslagene fra sak til sak og hvor idrettsrådene også kan ha vært inne, til en situasjon der idrettsrådene blir den foretrukne parten og at kommunen forventer at idrettsrådene koordinerer aktiviteten blant de øvrige aktørene på feltet. Hvis dette er et utviklingstrekk som gjør seg gjeldende ut over de seks casene, innebærer det to ting. For det første betyr det at idrettsrådene er i ferd med å styrke sin stilling i idrettsorganisasjonen og i kommunene. For det andre betyr det at idrettsfeltet lokalt er i ferd med å bevege seg i en retning som går på tvers av det som regnes som samfunnsutviklingen internasjonalt, det vil si at korporatisme styrkes og at nettverk som organiseringsform ikke erstatter hierarkiet. Jeg vil i kapittel fem komme tilbake til begge disse utviklingstrekkene.

Idrettsrådenes oppgaver

I kapittel 2, Idrettsfeltet lokalt, er det gjort rede for hva som skal være idrettsrådenes oppgaver i følge NIFs lov. I denne delen skal jeg gå bak de generelle formuleringene og gjøre rede for hva idrettsrådene gjør og diskutere viktige trekk ved disse oppgavene. Gjennomgangen her vil ikke være uttømmende i den forstand at den fanger opp alt hva alle idrettsråd gjør. Oppgavene som tas opp under vil imidlertid reflektere de viktigste av idrettsrådenes arbeidsområder. Dette er: kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet herunder arbeid med anlegg, fordeling av økonomiske midler og fordeling av treningstid.

Kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet – anleggsarbeid

Kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet er en viktig plan for kommunenes idrettsarbeid. Dette er ikke bare fordi den er nødvendig for å få spillemidler, men også fordi den er et viktig plandokument for idrettsfeltet. I en veileder beskriver KKD hva planen bør inneholde. Casekommunene følger den i stor grad og legger ned et betydelig arbeid med å utarbeide målformuleringer, foreta kartlegninger og undersøkelser for beskrive idrettsfeltets status, i tillegg til gjennomgang av prosesser med en lang rekke aktører for å komme frem til prioriteringer. Her er en kort beskrivelse av prosessen i en av kommunene:

Vi har frist til 1. juni med å få inn forslag om anlegg, både tenkte og realistiske. Og så skal vi begynne å skrive planen og da er idrettsrådet med. Så på hvert styremøte så behandler idrettsrådet planen og kommer med innspill til den nye planen. Så sender vi planen ut på høring i september, og i november så skal den inn til hovedutvalget for kultur og så i desember så vedtar kommunestyret den. Den prosessen foregår hvert år, men ved den årlige rulleringen tar vi bare prioriteringen.

I stor grad er arbeidet med planen delt i tre, hvor kommunen har ansvaret for å utarbeide den generelle delen og prioriteringene på alt som ikke går på idretts-

anlegg. Mens prioriteringen av idrettsanlegg i stor grad overlates til idrettsrådene. Med ett unntak hadde alle idrettsrådene som er studert, ansvaret for å komme opp med en prioritering. Unntaket er den miste kommunen hvor det i realiteten ikke er noen prioriteringer. Det varierer imidlertid om kommunen godtar blindt idrettsrådenes prioritering eller om kommunen enten administrativt eller politisk går inn og endrer på denne.

I casekommunene er det to ulike modeller for statusen til den prioriterte anleggslisten. En variant er at den vedtatt prioriteringslisten følges. Det betyr at hvis et anlegg kommer inn på listen, så vil den stadig rykke oppover og vil innen en viss tid, være sikret finansiering.

Er du innenfor fireårsperioden så betyr det bygging. Så hvis du kommer på den listen så er du garantert at du får penger de neste fire årene (kommuneadministrasjon).

Den eneste grunnen til å endre rekkefølgen er eventuelle eksternt fullfinansierte anlegg. I realiteten er dette et sjeldent alternativ ettersom både idretten og kommunen som styrer etter denne varianten, har god oversikt over anleggsplanene. Denne varianten sikrer forutsigbarhet både for kommunen og idretten. Ulempen er imidlertid at den krever forutsigbar kommuneøkonomi. Dette fordi nesten alle anlegg er avhengig av noe kommunal støtte for å bli bygget. Det er casekommuner som ønsker å styre etter denne modellen, men som ikke har tilstrekkelig forutsigbar økonomi til å de klarer å innfri prioriteringene.

Den andre varianten er at prioriteringslisten gjelder for et og et år. For disse kommunene betyr planen mindre i den forstand at nye anlegg kan komme inn og gå foran anlegg som har stått lenge på listen. I en viss grad begrunnes også listen som et uttrykk for å tilfredsstille kravene for å få spillemidler.

Jeg har veldig på følelsen at de blir laget av en grunn, det er at den skal tilfredsstille fylkeskommunen og departementet i forhold til å få spillemidler. Det å komme inn på den listen betyr ikke at det blir noe anlegg, det betyr ikke at noen jobber for å få det til heller (idrettsråd).

I hvert fall innen den første varianten blir prioriteringen viktig. Idrettsrådene legger da også stor vekt på den. Selv om idrettsrådene velger en litt ulik tilnærming, er det et felles trekk at de kjører brede prosesser ut mot lagene for å få frem behov, ideer og planer. Behov for anlegg og anleggsplaner går igjen som tema i møter mellom idrettsrådene og idrettslagene. I tillegg kjører enkelte idrettsråd spørreskjema til idrettslagene for å få bedre oversikt.

Hvordan prioriterer dere?

Det går vel i hovedsak på kunnskap og kompetanse på hva som er i de ulike delene av kommunen. Vi hører jo selvsagt litt på de lokale idrettslagene, men for det meste så snakker vi om haller. Og da vet vi hvilket tilbud de har eller ikke har i de ulike delene. (...) Vi ser på størrelsen på regionen og anleggsdekningen. (...) I del y der et det et gammelt anlegg, så der må vi gjøre noe for der er det sterke vekst i kommunen. (...) Du ser på hva du har tilgjengelig av midler innenfor et år. En hall koster alt fra 60 til 100 millioner kr. Og da vet du at hvis det er på gang, så er det ikke så mange midler til andre ting.

Selv om idrettsrådene kjører prosesser mot idrettslagene og kartlegger behov, skulle en kunne forvente noe støy i forbindelse med prioriteringen. Dette er imidlertid så godt som fraværende. Årsaken er nok forskjellig for de to variantene. For de som følger og bruker prioriteringslisten aktivt, ser det ut til å være en lojalitet mellom lagene. Det synes som om lagene aksepterer det arbeidet idrettsrådene legger ned og de erkjenner at deres tur vil komme etter hvert. I en av kommunene som er i ferd med å implementere denne varianten har idretten sett at de tjener i det lange løp på å stå sammen og være lojale.

Det som skjedde var at alle lagene ble spilt opp mot hverandre. Ok, sa kommunen, vi har så og så mye, hva vil dere ha, en fotballbane er eller vil du ha en liten hall der. Realiteten var at det ikke var utbygging i kommunen på 10-15 år. (...) Nå blir alle søknader behandlet av idrettsrådet som prioriterer hva som skal inn i planen og i hvilken årsrekkefølge. (...) Og det har fungert. Den hallen som vi skal få nå, den har kommet som et resultat av nettopp slikt arbeid. (idrettsråd)

For den andre varianten blir støy fraværende fordi utfordringen ikke ligger i å komme inn på listen, men å få tilgang på midler. Kommunal støtte er under denne varianten frakoblet listeplassering. Hvor et anlegg står som ikke har finansiering er likegyldig, det er først når den er på plass at plassering er aktuelt. I realiteten vil det sjelden være flere anlegg som oppnår dette på en gang, slik at anlegg som har de økonomiske midlene på plass, vil bli prioritert.

Gjennomgangen av casekommunene i forrige kapittel viste en miks mellom kommunale og idrettslags eide anlegg. Felles er at idretshallene og svømmeanleggene er kommunalt eide. Dette er anleggstyper som er kostbare å bygge og som det er vanskelig for idrettslagene å få på beina på egen hånd. For fotballbaner, friidrettsanlegg, skytebaner, ridehaller og lignende varierer det både mellom kommunene, og i mange tilfeller også innen den enkelte kommune. Det er ingenting i intervjuene som tyder på at kommunale og idrettslagseide anlegg prioriteres forskjellig i handlingsprogrammet.

I casekommunene kommer ideene til anlegg som regel fra idrettslagene. Idrettslagene ser at de har et behov for nye anlegg eller for å utbedre eksiste-

rende. Avhengig av idrettsrådets rolle og den kommunale organiseringen tar idrettslaget kontakt med idrettsrådet/kommunen. Hvor langt lagene har kommet med anleggsideene før de tar kontakt varierer fra at de kommer med ferdige søknader som er egnet for å søke spillemidler direkte, til at de bare har en idé.

I mange tilfeller så er det vi som har kjørt hele søknadsprosessen. Idrettslagene har ikke kapasitet. (...) Kommer det en stakkars krok fra et styre, og særlig de mindre som ikke er, stygt å si det, men som ikke er like ressurssterke som andre, da har vi hjulpet det. Da har vi sagt at når du drar hjem så må du ordne det og det, og så må du komme igjen og da må vi ordne det og det. Og til slutt så er det en ferdig søknad. (idrettskonsulent)

Både kommunen og enkelte idrettsråd bruker store ressurser på å veilede lagene. Hvilke konsekvenser samarbeidsavtalene som regulerer kontakten mellom idrettslagene og kommunen, vil ha for kommunenes veiledningsrolle er uklart. Hvis samarbeidsavtalene legger opp til at idrettsrådene skal ivareta denne rollen må de tilføres både ressurser og ikke minst kompetanse. Er hensikten med samarbeidsavtalen bare at idrettsrådene skal være informert om hva som foregår, vil en samarbeidsavtale ha mindre betydning for kommunenes veiledning overfor lagene. På dette punktet gir imidlertid ikke samarbeidsavtalene tydelige signaler og heller ikke er retorikken i idrettsrådene entydige her.

I intervjuene er det påfallende at det er tre anleggstyper som trekkes frem i alle kommunene. Dette er kunstgressbaner, idrettshaller og svømmehaller. Jeg vil videre se nærmere på hver av disse anleggstypene.

Svømmeanlegg

I fire av kommunene er svømmeanlegg det som står øverst på ønskelisten. Når jeg skriver ønskelisten og ikke prioriteringslisten, er det fordi kommunene i påvente av finansiering ikke setter opp svømmeanlegg på toppen av prioriteringslisten.

For kommunene er det å bygge et svømmeanlegg et stort økonomisk løft.

Skåret i gleden nå var at kommunen vedtok å bygge en ny 50 m svømmehall, men på grunn av kommuneøkonomien er den lagt på is (kommune).

Når du skal bygge svømmehall til en halv milliard, og så får du 15 millioner i spillemidler. Det er ikke spillemidlene som utløser at du bygger. Det er mer på det moralske (...), det er jo en dråpe i havet. Det er kommunens evne til å prioritere idrettsanlegg som er avgjørende (kommune).

Slik det ser ut i kommunene, er det særlig for de små og mellomstore kommunene et så stort økonomisk løft at det blir skjøvet ut i tid. Kommunen bevilger årlig penger til investeringer av anlegg eller de setter av til fond, men det virker som om tålmodigheten til å «spare» opp midler for å kunne gå i gang med en svømmehall ikke er tilstede. En årsak til dette kan være mangel på pressgrupper. I kommunene med dårlig svømmehall er også svømmeklubbene svake eller fraværende, dermed er en viktig pressgruppe innen idretten borte. En annen årsak kan være at et svømmeanlegg ikke utelukkende blir sett på som et idrettsanlegg, men også et folkehelseanlegg.

Alle i kommunen er enige om at vi ønsker en ny svømmehall. Og selv om det ikke er et rent idrettsanlegg, så er idrettsrådet enige om at det skal ha førsteprioritet. (...) Idrettsrådet har imidlertid sagt at de ikke betrakter svømmehallen som et vanlig anlegg, så de ønsker ikke å bruke midler fra kommunens anleggssfond til det. Men spillemidler har en jo krav på. (kommune)

I dette tilfellet ønsker også idrettsrådet svømmeanlegg, men når det kommer til de konkrete prioriteringene kommer andre anlegg foran.

En tredje forklaringsfaktor som henger sammen med de to andre, er at en finansiering av et svømmeanlegg vil sperre for andre anlegg.

Det er klart at svømmehallen vil stenge for andre anlegg. Men så ble det ikke noe svømmehall. Den ble jo utsatt og da hoppet jo andre anlegg frem, blant annet kunstgressbanen som fikk første prioritet (kommune).

Når dette faller sammen med press fra andre idretter om å få bygget sine anlegg, taper svømmehallene.

Flerbrukshaller

En av de store anleggssatsningene i kommunene har vært på flerbrukshaller. En viktig årsak er underdekningen på denne typen anlegg. Enkelte av casekommunene rapporterer om et nær umettelig behov for flerbrukshaller.

Nå begynner det å bli underdekning på haller. Merkelig. Det gjelder jo over alt. Nå er det jo sånn at stadig flere idretter skal inn. Fotball vil inn, men de er jo en utendørsidrett. (kommune)

Så er det mangel på haller. Så det er et fremtidig behov å få økt hallkapasiteten (kommune).

Et viktig virkemiddel som kommunene har tatt i bruk for å få fortgang på utbyggingen av flerbrukshaller, er samlokalisering med skoler. Gjennom å få bygget flerbrukshaller i tilknytning til nye skoler, har en fått økt tempo på

utbyggingene. Kommunen kan ved å se idrettsanlegg sammen med skolebygg, få en bedre utnyttelse av kommunale ressurser. Det varierer imidlertid mellom kommunene om flerbrukshaller bygget i tilknytning til skole finansieres over skolebudsjettet eller idrettsbudsjettet.

Felles for mange av casekommunene er at de tilbyr gratis trening til barn og unge i idrettshallene. Hvor aldersgrensen settes varierer fra 17 år til at alle, også voksne er inkludert. I Hankø-erklæringen fra 1998 er en av sakene gratis trening for barn og unge (Om Hankø-erklæringen, se kapittel 2). Kommune C som har et anslag over hvor mye det koster å tilby gratis halltid for de under 17 år, har beregnet dette til 2,5 millioner. Dette er imidlertid gitt dagens hallkapasitet. Med økt kapasitet vil også dette beløpet øke. En av casekommunene har kommet frem til at de ikke ønsker å innføre gratisprinsippet med den begrunnelsen at det favoriserer enkelte idretter. Flere av idrettskonsulentene som er intervjuet påpeker denne skjevheten.

Det er urettferdig mellom innendørsidrettene som får gratis leie og frie lokaler, og de som driver ute som må drifte anleggene selv (kommune).

Dette peker også tilbake på fordelingen mellom kommunale og idrettslagseide anlegg. Situasjonen for førstnevnte som i stor grad omfatter hallene, er at de er bygget for offentlige midler og det er kommunen som drifter disse. Når idrettslagene får refundert halleien betyr det at lagene som benytter anleggene står uten utgifter til anlegg. Idrettslagseide anlegg som fotballbaner, skiløyper og lignende, er enten finansiert helt eller delvis av lagene. I tillegg til investeringskostnader vil idrettslagene ha ansvaret for og kostnadene med å drifte anleggene. Så lenge det er utøvere fra eget lag som benytter anlegget, vil idrettslaget heller ikke generere leieinntekter. Selv om disse lagene kan motta noe i driftstøtte fra lagene, tilsvarer det sjelden de reelle kostnadene ved å ha anlegget.

Et av idrettslagene har klubbhus med dobbelt sett med garderober, over 10 gressbaner, grusbane med lys. Støtten til drift er 29 000. Resten dekker klubben. (...) Tidligere var det sånn at du kunne søke om dekning av forsikringer, til strøm og vann. Men så gode vi om det for i år, for vi ønsket å få frem hva lagene har brukt på driftsutgifter og da spesielt til anlegg. Tanken er med det er å synliggjøre overfor politikerne hvor mye penger idretten bruker på å drifte en fotballbane, en skiløype, eller hva nå det måtte være. Hallene er kommunale, mens alle andre anlegg eies av lagene (idrettsråd).

I et slikt perspektiv blir kommunenes refusjonsordning opplevd som en skjevfordeling så lenge den kun er knyttet til hallene og ikke til alle typer anlegg.

Kunstgressbaner

I alle kommunene er både kommunen og idrettsrådene opptatt av kunstgressbaner og i alle kommunene har det blitt bygget eller er i ferd med å bli bygget en eller flere kunstgressbaner.

Bygging av kunstgressbaner skiller seg imidlertid ut fra bygging av andre typer anlegg på et vesentlig punkt; aktørkoalisjonen som er involvert. En gjenganger i kommunene er en allianse mellom sterke fotballklubber, fotballkretsen, politikere og media. Denne konstellasjonen har det vist seg i flere av casekommunene, å resultere i økte bevilgninger til kunstgress, en forsert prioritering og bygging av konkrete prosjekter. Flere av casekommunene har opplevd at kunstgressprosjekter har fått bevilgninger direkte over kommunebudsjettet.

Det ble bevilget 1,5 millioner direkte fra kommunen som en engangsbevilgning som kom fra den store potten. Det er første gangen jeg har opplevd at det er en i kommunestyret som har gått opp og foreslått 1,5 millioner og fått det igjennom uten at det har vært i hovedutvalget eller noen andre steder. (kommune)

Det begynte med et vedtak i kommunestyret om at de bevilger 1,5 millioner. Og så får idretten det og så kan dere bygge det selv. Det var det kommunen sa i det første vedtaket. Og så har tiden gått. Og så fikk vi et rimelig godt resultat i kommunen i 2006 og da fikk idretten 1,5 millioner til. Men nå er det slutt, 3 millioner får holde. Kommunen skal ikke ha noe med det å gjøre. Men så har tiden gått igjen og det siste vedtaket nå er at kommunen bevilger 5,5 millioner, det vil si at kommunen forskutterer 2,5 millioner i spillemidler. Det vil si at anlegget er fullfinansiert (kommune)

I begge kommunene som sitatene er hentet fra, er denne typen ekstra bevilgninger over kommunebudsjettet sjelden vare. Spørsmålet som kan stilles er hvordan dette er mulig og hva som er bakgrunnen for den betydelige byggingen av kunstgressbaner som skjer i kommunene.

For disse to kommunene sin del, har den nevnte alliansen spilt en vesentlig rolle. Det er to faktorer som gjør denne typen allianser mer slagkraftige enn andre. For det første er fotballkretsene med fotballforbundet i bakgrunnen en dyktig aktør som aktivt skolerer klubbene. Klubbene besitter dermed både en kunnskap om prosessen og også gode argumenter. For det andre er fotballaktørene flinke til å spille på media og det virker som de enkelt får komme ut med sitt budskap.

I tillegg virker det som om argumentene om behovet for oppgraderinger til kunstgress er ganske lett solgte. Fotballen som Norges største idrett, kan vise til formidable aktivitetstall og en underdekning på anlegg. Når kapasitetstallene for kunstgress sammenlignes med tilsvarende tall for gress og grus, er det i kommuner med anleggsbehov lett å se fordelene med kunstgress.

Nå er ikke underdekning noe enestående for fotball. Også hallidretter sliter med det samme. Likevel virker det som om fotballens behov når politikerne bedre. En medvirkende forklaring kan være at en idrettshall koster over dobbelt så mye som en kunstgressbane. I et stramt kommunebudsjett kan det se ut som om kunstgress er vinneren fremfor flerbrukshallene, som igjen går foran svømmehallene. Det ser imidlertid ut som om det løftet som kunstgressbaner har hatt, er i ferd med å overføres til flerbrukshallene.

Idretten lokalt har i varierende grad tatt innover seg hvordan kunstgressbaner påvirker driftsutgiftene. Særlig i de tilfellene der oppgraderingen av anlegget går fra grus til kunstgress er driftsutgiftene vesentlig høyere. Tar en også med anlegg med undervarme og lys er forskjellene betydelige. Dette vil avhengig av eier og driftstruktur, påvirke spesifikke idrettslag eller fellesskapet.

Fordeling av økonomiske midler

Idrettsrådene fordeler i første rekke to typer økonomiske midler. Fra staten er idrettsrådene tildelt oppgaven med å fordele lokale aktivitetsmidler. Alle casekommunene gjør da også det. Lokale aktivitetsmidler har i flere runder, senest i 2007 blitt evaluert av Rogalandsforskning/IRIS. Ettersom lokale aktivitetsmidler og fordelingen av disse er så godt dekket av andre studier, har ikke dette tema vært vektlagt i casestudiene. For mer informasjon om lokale aktivitetsmidler henviser jeg til (Berg & Opedal 2001; Opedal et al. 2003; Opedal & Nødland 2004; Opedal et al. 2007). Den andre typen økonomiske midler som idrettsrådene fordeler, er kommunale tilskudd. I idrettsrådsundersøkelsen kommer det frem at 59 prosent av kommunene fordeler denne typen tilskudd. Alle casekommunene har fått delegert ansvar fra kommunen for å fordele kommunens tilskudd til idretten.

De kommunale midlene til idrett er ofte en del av en større pot som går til frivillige organisasjoner og/eller kulturorganisasjoner. Mens det er idrettsrådene som fordeler idrettens andel, er det kommunen selv som fordeler de øvrige midlene.

I kapittel 3 har jeg gjort rede for hvor mye de ulike kommunene har i sine tilskuddsordninger. Tilskuddsordningene bygger på et sett av tildelingskriterier som er utarbeidet av idrettsrådene eller av kommunen i samarbeid med idrettsrådene. Kriteriene er så vedtatt enten av ansvarlig hovedutvalg eller lignende i kommunen, eller av kommunestyret. Det er på bakgrunn av disse kriteriene at idrettsrådene fordeler de kommunale midlene til idrettslagene eller kommer med en innstilling som kommunestyret vedtar. Ingen av casekommunene kan fortelle at kommunen noen gang har gått inn og overstyrt idrettsrådenes innstilling.

Kriteriene som idrettsrådene fordeler etter, varierer fra kommune til kommune avhengig av innretning på støtteordningen. Eksempler på dette kan være hovedstøtte, aktivitetsstøtte, husleie- og driftsstøtte. Felles for ordningene er at de kan bestå av to komponenter. For det første kan støtten være en form for matematisk beregning ut fra klare kriterier som antall medlemmer, antall aktive medlemmer, strømutgifter, forsikring og lignende. Litt forenklet vil dette være opplysninger som kan legges inn i et regneark som så beregner tilskuddets størrelse. For det andre kan tilskuddsordningene være basert på søknader som skjønnsmessig vurderes. I mange av casekommunene er tilskuddssystemet en kombinasjon av disse to komponentene. Det er imidlertid grunn til å stille spørsmål ved hvorfor idrettsrådene fordeler tilskudd som er basert på matematiske beregninger. Selv om selve matingen av regnearket er enkelt, bruker idrettsrådene mye tid på sjekke opplysningene som idrettslagene kommer med.

Idrettsrådet får beskjed om at de har så og så mye til grunnstøtte (...). Grunnstøtten har ganske fastsatte kriterier. Så det går etter system, ikke etter skjønn. Grunnstøtten er ganske matematisk. (...) Så dette er sånn man bare legger inn et regneark og så er det en prosentsetning som man kan regulere for å få det til å gå opp. Idrettsrådet har fått regnearket ferdig, så det de gjør er å dytte tallene inn i det. Så de sparer meg for veldig mye arbeid. (kommune)

Dette er et arbeid som kommunene gjør for alle andre frivillige organisasjoner, men som idrettsrådene bruker tid på. Bevisstheten i idrettsrådene rundt denne problemstillingen er varierende. Det kan kanskje skyldes at det i mange av kommunene er et innslag av skjønn, slik at idrettsrådene opplever det som meningsfullt i betydningen at det ligger politiske avveininger til grunn. En annen grunn kan være at det gir idrettsrådene en mulighet til å være synlig for lagene.

På en måte så er det mye arbeid, men det gir samtidig veldig god kunnskap og kontakt med lagene. Både ved å gjøre det, og ved å fordele treningstid, så oppnår vi veldig god kontakt med lagene. Hadde ikke vi hatt de ordningene der, så hadde vi hatt mye mindre kontakt vil jeg påstå. Da hadde det nok bare vært et fåtall i klubbene som visste hva vi drev med og at vi hadde en betydning. For da hadde det bare vært de som var interessert i anlegg som var det. Men nå når vi mange flere i lagene, nå når vi dem som driver gruppene, de som har med treningstid å gjøre og de som søker om penger på vegne av ditten og datten. På den måten er det fint selv om det tar mye tid. (idrettsråd)

Et av argumentene som kommunene benytter for å begrunne at idrettsrådene bør foreta fordelingen av de kommunale midlene, er at politikerne lar det gå politikk i fordelingen av forholdsvis små beløp.

For mange år siden, da var det det politiske systemet som vedtok og flyttet småkroner. Det ble bare surr. Det er viktig med kriterier som idretten selv har laget. (kommune)

Blant casekommunene er det overraskende liten oppmerksomhet i idrettsrådene rundt påvirkningsarbeid for å øke de kommunale tilskuddene. Den eneste kommunen der dette kommer opp, er i en kommune hvor forslaget for nytt kommunebudsjett inneholder en reduksjon i tilskuddet. Dette må imidlertid ikke forstås at idrettsrådene ikke er opptatt av rammevilkårene. Jevnt over er de det og de er særlig aktive i forhold til valg. Imidlertid er idrettsrådene mer interessert i investeringer og rehabiliteringer av anlegg og å øke kommunens pott til driftstilskudd, enn å øke de generelle tilskuddene til idrettslagene.

Fordeling av treningstid

I tillegg til å fordele økonomiske midler, fordeler også mange idrettsråd treningstid i kommunale haller. Idrettsrådsundersøkelsen viser at 31 prosent av idrettsrådene utfører denne typen oppgave. Blant casekommunene har alle unntatt ett av idrettsrådene ansvar for å fordele treningstid i kommunale anlegg.

Blant casekommunene er det fordeling av treningstid som skaper mest støy i forhold til idrettslagene. Den viktigste årsaken til det er differansen mellom tilgjengelig tid og ønsket tid/behovet for tid i idrettslagene.

Basert på søknader fra idrettslagene som trenger innendørsanlegg, så er det vår oppgave å fordele ledig halltid. Det har vært en kjempe utfordring. (...) Det er så mange lag og poenget er at tildelinger skjer etter relativt fastlagte kriterier som vi har i samarbeid med kommunen. (...) I år var det vel drøyt 50 søknader og i alt 600 timer pr uke og vi har vel tilgjengelig innendørs vel under halvparten av de timene. Så det er, til lags at alle kan ingen gjøre. Så det er den del misnøye omkring.

For å unngå misnøye legger flere av idrettsrådene opp til involverende prosesser.

Prosessen er at kommunen tar i mot søknadene om treningstid på fastlagte skjema med forholdsvis klare retningslinjer (...) Så er det tildeling etter behov. Registrerte lag som deltar i seriespill, de skal prioriteres. Så søknadene, de skal være inne til kommunen innen første april. Og da tar vi og behandler de og kommer med en anbefaling til kommunen innen første mai. Så bearbejder kommunen det og kommer med sine små kommentarer, det er svært sjelden at det blir noen endringer. Når kommunen har sagt seg fornøyd med det arbeidet vi har gjort, da legger de alt sammen ut på nettet slik at alle kan se hvem som

har fått tildelt hva, når. Og så når det er gjort, så tre uker etterpå kaller vi til byttemøter. På byttemøtet så har alle som har søkt anledning til å stille og fremme sine anker og merknader. På møtet gjennomgår vi alle søknadene og de lagene som var der forsøkte noen bytter. Noen ønsker ikke å trene på fredag, men onsdag. Det går i den duren der. Det er sjelden at det går så langt at vi stryker noe og gir det til andre. Det har jeg vel ikke opplevd. Men igjen, vi prøver å jenke det til mest mulig. Og basert på oppsummering etter byttemøtet så er det kommunen som igjen går igjennom igjen for å se at alt er riktig. Så legges den endelige tildelingen på nettet. Så det er prosessen i det.

I kommuner der det har vært bråk rundt tildelingene, har de hatt gode erfaringer med inkluderende prosesser. Dette fjerner imidlertid ikke det faktum at mange idrettslag får tildelt færre treningstimer enn de ønsker og at dette skaper frustrasjon. Gjennom å tildele idrettsrådene ansvaret for fordelingen av tid, skaper kommunen seg en buffer mellom idrettslagenes frustrasjon og seg selv. På den måten vil ikke de styrende politikerne i samme grad bli identifisert med en negativ situasjon. Når idrettsrådene velger å ta på seg denne rolle, kan kanskje også det begrunnes i behovet for å synliggjøre seg for lagene.

Oppsummering

Idrettsrådenes oppgaver kan grupperes i tre. For det første bruker idrettsrådene mye tid på kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet og herunder også anlegg. Diskusjonen til denne oppgaven viste at det to modeller for hvordan den kommunale planen fungerer. Om planen følges strikt eller endres årlig, påvirker idrettsrådets arbeid. Gjennomgående i kommunene er mangel på anlegg og fokuset på svømmeanlegg, flerbrukshaller og kunstgress. De to andre gruppene av oppgaver er knyttet til fordeling av henholdsvis økonomiske midler og treningstid. Felles for disse er at det i stor grad dreier seg om at idrettsrådene fungerer som implementeringsledd for kommunal politikk. Hvilke utfordringer dette medfører, vil jeg komme nærmere inn på i neste kapittel.

Organisering og funksjoner

Fokuset i dette kapitlet er idrettsrådenes organisering og funksjoner. I forbindelse med organisering legges det vekt på idrettsrådenes ledelse og idrettsrådenes relasjon til andre aktører. Et av temaene i kapittel to var idrettsrådenes struktur og herunder funksjon slik det er definert i NIFs lov. Senere i dette kapitlet vil jeg se nærmere på hvilke funksjoner dette faktisk innebærer, samt inkludere funksjoner som kom opp i forrige kapittel.

Idrettsrådenes ledelse

Idrettsrådsundersøkelsen viser at 88 prosent av idrettsrådene har eget styre. I casekommunene har alle idrettsrådene eget styre. For en av kommunene består det av alle lagene i kommunen, mens det for de øvrige er det valgt representanter fra et utvalg av lagene. I valget til disse styrene er det lagt vekt på at alle delene av kommunen er representert, at det er et mangfold av idretter og at både fleridrettslag og særvidrettslag er representert.

Vi prøver å få en fordeling mellom de ulike delene i kommunen, mellom kjønnene og mellom idretten. Bredest og best mulig mangfold. Og så kompetanse. I det siste så har det vært en som har hatt kompetanse på idrettsanleggene. En som virkelig kan store prosjekter.

Hvor lett det er å få personer til å sitte i idrettsrådene varierer som jeg har vært inne på. Ut fra casekommunene ser det ut til at det er en sammenheng mellom rollen og innflytelsen idrettsrådene har og hvor lett det er å få personer til å sitte i idrettsrådet. I de kommunene der idrettsrådet har en etablert plass og en tydelig rolle, forteller idrettsrådene om god tilgang på kandidater. Det motsatte er tilfelle for idrettsrådene som sliter med å finne sin posisjon.

Idrettsrådslederne i casene har det til felles, at de har vært engasjert i idretten i mange år. De fleste har tidligere vært leder eller i det minste sittet i styret for sitt idrettslag. Enkelte har også hatt verv enten i idrettskrets eller i særkrets.

Jeg har vært idrettsleder i all min tid. Jeg har vært med i idrettslaget siden tidlige på 80-tallet, da jeg ble nestleder og ble jeg leder året etter. Så nå har jeg egentlig trappet litt ned i egen klubb. Nå er jeg bare kasserer. Det har jeg vært de siste årene. Hvorfor jeg gikk inn i idrettsrådet var nok litt av nysgjerrighet. Litt at jeg alltid har brent for det med idrett og det med unger spesielt. Det jeg egentlig tenkte var det at det går vel an å legge forholdene best mulig til rette i kommunen for at barn og unge skal få lov til å dyrke sine interesser. (idrettsrådsleder)

Motivasjonen som vedkommende uttrykker er ikke enestående for idrettsrådslederne. På spørsmål om hva som er idretten i kommunen sin største utfordring, trekker flere av lederne frem folkehelse spørsmål og ungdomsproblematikk. De gir videre uttrykk for at de skulle ønske at idrettsrådene i større grad hadde kapasitet til i samarbeid med kommunen, å utvikle tilbud til grupper som normalt faller utenfor idretten. I denne sammenhengen beklager de at kommunen kun ser på idrettsrådene som et idrettsorgan og ikke som en partner i flere typer spørsmål. Hvorvidt denne typen tanker er forankret i styret i idrettsrådene eller om de kun er uttrykk for leders synspunkt, er imidlertid mer uklart. Hvis det siste er tilfelle kan det være grunn til å stille spørsmål ved om idrettsrådene tiltrekker seg personer som ser idrettsrådene som en arena for å kunne «ta ut» et større samfunnsmessig engasjement.

Det å være idrettsrådsleder er en tidkrevende oppgave.

Jeg bruker i snitt kanskje et par timer per dag i uka.

Kombinasjonen av at lederne både skal kommunisere med kommunens administrasjon som virker på dagtid, og politikere og idrettslag som først og fremst er aktive på ettermiddagen, gjør at idrettsrådslederne må kunne ivareta oppgaver nær sagt hele døgnet. Det er slående at alle idrettsrådslederne som er intervjuet enten har en svært fleksibel jobb eller er pensjonister.

En måte å øke arbeidskapasiteten i idrettsrådene, er å ansette sekretær eller daglig leder. På landsbasis er imidlertid dette mindre vanlig. I følge idrettsrådsundersøkelsen har kun 9 prosent av idrettsrådene folk ansatt. Blant casekommunene er det to som har en ansatt sekretær. I disse kommunene kommer finansieringen fra kommunen.

Et annet alternativ som fremkommer i en av casekommunene, er at en kommunalt ansatt fungerer som sekretær for idrettsrådene. Vedkommende forbereder saker, skriver referat og utfører andre sekretær oppgaver. I dette tilfellet synes både kommunen og idrettsrådene å være fornøyd med ordningen. Det kan imidlertid reises to innvendinger mot denne ordningen. For det første blir grensene mellom et utvalg innen sivilsamfunnet og et kommunalt råd utydelige. Når idrettsrådet i tillegg utfører kommunale oppgaver, kan rådet fort bli oppfattet som en del av kommunen og ikke av idrettsbevegelsen.

For det andre kan sekretæren fort komme i en lojalitetskonflikt mellom idrettsrådene og kommunen. Hvordan skal vedkommende forholde seg hvis idrettsrådet går på tvers av kommunens interesser? En ryddigere, men muligens dyrere ordning, er å støtte idrettsrådene med en sekretær.

Idrettsrådenes ledelse har ut fra dette tre kjennetegn. For det første ledes idrettsrådene av et styre som er bredt sammensatt og som i størst mulig grad reflekterer idrettsfeltet lokalt. For det andre er leder for idrettsrådene en person med et stort og omfattende engasjement og som har lang erfaring innen idretten. Det tredje kjennetegnet er at det å være leder av et idrettsråd er et tidkrevende verv, men at så langt er det få idrettsråd som har gått til det skritt å skaffe seg betalt hjelp.

Idrettsrådene i relasjon til andre

I idrettsrådsundersøkelsen er idrettsrådene bedt om å vurdere viktigheten av kontakt med andre. Blant idrettens organisasjonsledd er det idrettslagene som vurderes som viktigst. 82 prosent av idrettsrådene mener at kontakten med idrettslagene i kommunen er svært eller nokså viktig. Deretter følger kontakten med idrettskretsen som 61 prosent vurderer som svært eller nokså viktig. Betydningen av kontakt med særkretser, NIF sentralt og særforbund skåres lavt med henholdsvis 7, 4 og 2 prosent. Ser en disse tallene i relasjon med andre undersøkelser av norsk idrett, skåres idrettskretsene overraskende høyt. Det kan tyde på at linjetenkningen til NIF fungerer og at idrettskretsene ivaretar en funksjon overfor idrettsrådene.

I casene er det store variasjoner i hvorvidt idrettsrådene er i kontakt med idrettens organer. Det kan se ut som om det er en forskjell mellom fylkene når det gjelder kontaktmønstrene i forhold til idrettskretsen. I et av fylkene har kretsen begynt et arbeid med å samle idrettsrådene både i regioner og på krets nivå. Dette arbeidet er imidlertid for ferskt til at idrettsrådene har en mening om hvordan det fungerer.

Idrettskretsen har vært flinke til å følge opp. De har jo idrettsrådsforum med en representant fra hver region. Der er det et par møter i året. (...) Og så er det idrettsrådsforum som alle idrettsrådene er med. Det er samlet en gang i året.

I det andre fylket der casene er hentet fra, har ikke idrettskretsen et tilsvarende systematisk arbeid. Kontakten med kretsen synes da å være mer avhengig av leders bakgrunn og idrettshistorikk.

I forhold til casene er det overraskende at betydningen av kontakt med særkretsene skåres såpass lavt. Blant idrettsrådene som er intervjuet, har de fleste vært i kontakt med særkretser i forbindelse med bygging av anlegg. I denne sammenhengen skiller forballkretsene seg ut ved at de tar kontakt med

idrettsrådene for å markedsføre anlegg. For de andre idrettene, må idrettsrådene i større grad ta kontakt med særkretsene hvis de trenger noe i forbindelse med anleggsbygging eller planarbeid.

For de kommunale organene skårer idrettsansvarlig i kommuneadministrasjonen høyest. 77 prosent vurderer kontakten med idrettsansvarlige i kommunen av svært eller nokså stor betydning. Deretter følger politikere i idrettsansvarlig komité og ordfører forholdsvis likt med 48 prosent og 47 prosent. Viktigheten av kontakt med rådmannen skårer litt lavere med 34 prosent.

At idrettsrådene vurderer kommunalt ansatte med ansvar for idrett som de viktigste kontaktene kommunalt, faller sammen med inntrykket fra casestudiene. Der fremgår det at primærkontakten for idrettsrådene er kommunalt ansatt med ansvar for idrett. Det er vanskelig på bakgrunn av intervjuene å slå fast at betydningen av kontakten med politikerne vurderes lavere enn for administrasjonen. Det som derimot kommer frem er at kontakten er hyppigere med administrasjonen. Kontaktmønstrene er også avhengig av type sak. Det er særlig i tilknytning til finansiering av anlegg og idrettens generelle betingelser at idrettsrådene går på politikerne. Enkelte av idrettsrådene jobber svært aktivt overfor politikerne og flere hadde bevisste strategier i forbindelse med siste valg.

I tillegg til å vurdere betydningen av kontakt, er idrettsrådene i idrettsrådsundersøkelsen bedt om å vurdere hvor lett det er å få gjennomslag i kommunale organer. Her svarer 48 prosent at det er svært eller nokså lett å få gjennomslag for idrettsrådets syn i kommunale organer. Det er imidlertid verd å merke seg at det ikke er en signifikant sammenheng mellom synet på gjennomslag og om idrettsrådene har hatt folk ansatt. Det er derimot signifikante og til dels sterke sammenhenger mellom synet på gjennomslag og antall lag i kommunen. Sammenhengen går i retning av at idrettsråd med flere lag synes det er lettere å få gjennomslag enn idrettsråd med færre lag. Ut fra dette kan det se ut som om kompleksitet ikke påvirker idrettsrådenes mulighet for gjennomslag. Det er også en positiv korrelasjon mellom synet på gjennomslag og antall oppgaver idrettsrådene gjør for kommunen. Dette betyr at jo flere oppgaver idrettsrådene gjør, jo lettere opplever de at det er å få gjennomslag. Den kausale retningen her kan imidlertid gå begge veier, slik at det er de lagene som føler at de får gjennomslag som er villig til å ta på seg oppgaver.

I idrettsrådsundersøkelsen er også idrettsrådene bedt om å vurdere innflytelsen på ulike områder. Idrettsrådene vurderer at de har størst innflytelse på prioriteringer av søknader om spillemidler til anlegg (stor og nokså stor innflytelse 73 prosent) og kommuneplanarbeidet for idrett og fysisk aktivitet (stor og nokså stor innflytelse 70 prosent). Mindre innflytelse opplever de at de har på kommunens driftstilskudd til idrettslagene (stor og nokså stor innflytelse 30 prosent). En årsak til forskjellene her kan være at de to første er områder innenfor idretten, mens kommunale driftstilskudd går over kommunebudsjettet og således henger sammen med andre samfunnsområder. I intervju-

ene kommer det frem at idrettsrådene synes det er vanskelig å argumentere for mer penger til idretten på bekostning av skoler, barnehager og eldre. Det er for øvrig sterke korrelasjoner mellom vurderingen av innflytelse og oppfattelsen av gjennomslag.

Idrettsrådenes relasjoner er altså preget av fire aktørgrupper som har stor betydning. Disse er idrettslagene, idrettskretsen og både kommunenes administrative kontaktperson og politikerne i komiteen og ordføreren. I forholdet til kommunen mener ca halvparten av idrettsrådene at det er lett å få gjennomslag og at de har størst innflytelse på anleggspolitiske saker.

Idrettsrådenes funksjoner

Idrettsrådenes funksjoner er som gjort rede for i kapittel to, definert av NIFs lov. Her trekkes det frem at idrettsrådene skal opptre koordinerende for idrettslagene, fremme idrettslagenes interesser og være en møteplass mellom idretten og kommunen. Sagt med andre ord innebærer det at idrettsrådene skal være et samordnende organ for idrettslagene i kommunen, være en interesseorganisasjon for idretten lokalt og å være et serviceorgan overfor idrettslagene. I tillegg viste forrige kapittel at idrettsrådene også fungerer som et implementeringsledd for kommunen. Videre i dette kapitlet skal jeg se nærmere på disse fire funksjonene.

Idrettsrådene som serviceorgan

I begrepet serviceorgan ligger det at idrettsrådene skal ivareta idrettslagene og veilede dem ved behov. Idrettsrådene som nærmeste organisasjonsledd, skal være der for idrettslagene og ivareta de behovene idrettslagene måtte ha.

I retorikken hos idrettsrådene i casekommunene, kommer denne funksjonen frem blant annet når idrettsrådene snakker om samarbeidsavtalen med kommunene. En av konsekvensene når idrettsrådene ønsker at idrettslagene skal gå via dem, er en styrking av denne funksjonen. Når idrettsrådene blir lagenes primærkontakt, følger det med en veiledningsrolle. I flere av kommunene bruker idrettskonsulentene mye tid på denne oppgaven, slik at når idrettsrådene ønsker å overta den rollen, følger det en stor bølge med på kjøpet. Det virker som om idrettsrådene i begrenset grad reflekterer over hva det innebærer for idrettsrådene å skulle være et serviceorgan og stå for veiledning av lagene. Enkelte av kommunene som er inne i prosess med å få på plass samarbeidsavtale, uttrykker bekymring for om dette lar seg gjøre i praksis. De peker på manglende kompetanse og kontinuitet i idrettsrådene som hemmende faktorer.

Konkret ivaretar idrettsrådene denne funksjonen i varierende grad. For kommune A og D som har ansatt sekretær, er det å være et serviceorgan en viktig side ved idrettsrådene. En god del av arbeidstiden til disse to er å være i kontakt med lagene og møte sammen med lagene på møter med kommunen og andre aktører. At idrettsrådene har en ansatt er imidlertid ikke noe forutsetning for at idrettsrådene skal fungere som en veileder for lagene. Også kommune F må sies å ivareta denne funksjonen. Det gjør den ved å ha en god dialog med lagene, stor kunnskap om idrettsbevegelsen og en vilje til å fungere som en rådgiver for lagene. Kommunen er med å bygge opp under idrettsrådet ved å kanalisere henvendelsene til idrettsrådet. En medvirkende faktor er også at leder av idrettsrådet har lang fartstid og er svært godt kjent blant lagene. I så måte hjelper det også til at dette er snakk om en forholdsvis liten kommune.

De øvrige tre kommunene fungerer i mindre grad som serviceorgan for lagene. Det er to viktige grunner for det. For det første så er idrettsrådenes relasjon til lagene svakere. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom at idrettsrådene i liten grad tar kontakt med lagene og at det kommer få henvendelser fra lagenes side. En medvirkende grunn for alle de tre idrettsrådene er at kommunen i stor grad driver veiledning av lagene. Dette betyr at selv om rådene forsøker å fungere som veiledere, blir dette underminert av kommunen. Det skal imidlertid bemerkes at alle disse tre idrettsrådene har eller er i en prosess med å utarbeide samarbeidsavtale. Spørsmålet er imidlertid om idretten og kommunen klarer å etterleve intensjonene i disse og endre etablerte praksiser.

Idrettsrådene som samordningsorgan

Idrettsrådene som samordningsorgan betyr at idrettsrådene skal fremstå som et deliberativ fellesskap hvor det skapes en forståelse av en felles mening og interesse. Funksjonen som samordningsorgan er en av to demokratiske roller som idrettsrådene ivaretar.

Den viktigste formelle arenaen for samordning i idrettsrådene, er årsmøtet. Selv om strukturen i stor grad er lik for årsmøtene varierer grad av formalitet og hvilke saker som behandles. Den omfattende varianten er årsmelding, handlingsplan, regnskap, budsjett, retningslinjer for fordeling av ulike typer økonomiske midler og eventuell treningstid, samt valg. Andre steder er det ikke stort mer enn en lett gjennomgang av året som har gått og valg av nytt styre.

Gjennomgangen av kommunene i kapittel 3 viste at det er varierende oppslutning rundt årsmøtene i de ulike casene. En tidligere undersøkelse av idrettsdemokratiet har imidlertid vist at årsmøtene på lavere nivå i idretten bare i begrenset grad fungerer som et demokratisk organ. Samordningen lokalt foregår vel så mye på andre arenaer og i uformelle nettverk (Enjolras & Waldahl 2009). Studien av idrettsdemokratiet omfatter imidlertid ikke idrettsrådene,

men funnene i denne undersøkelsen bekrefter at hovedtendensene er de samme for idrettsrådene.

Jeg er litt overrasket over at det kommer så mange på årsmøtet, for noe så kjedelig som et årsmøte. Det er ikke der det foregår. Det er jo bare bankning av ting, det er sjelden at det noen diskusjon. Det er mer diskusjon på høstmøtene og der møter lagene. På årsmøtene så er stort sett diskusjonene gjennomført, det er jo ikke noe spennende forum (idrettsråd).

Alternative møteplasser for samordning er forskjellige varianter av ledermøter som idrettsrådene har en eller flere ganger i året. Disse møtene følger ikke samme strikte struktur som årsmøtene og idrettsrådene står friere til å trekke frem aktuelle problemstillinger. I tillegg til møter som er åpne for alle lagene, arrangerer noen idrettsråd møter med lag som har sammenfallende interesser for eksempel knyttet til anlegg. I tillegg til de formelle møteplassene, legger idrettsrådene opp til å være tilgjengelig for lagene både via telefon og mail.

De seks casekommunene fungerer i ulik grad som samordningsorgan for idrettslagene. Det som skiller idrettsrådene fra hverandre er oppslutning rundt formelle møteplasser som årsmøte og andre ledermøter. I tillegg spiller den løpende dialogen mellom idrettslagene og idrettsrådene inn. De idrettsrådene som skiller seg ut med godt oppmøte på årsmøtene, som arrangerer ledermøter som lagene slutter opp om og som har kontakt med lagene utover dette, er i første rekke kommune A, B, D og F. Disse idrettsrådene ivaretar funksjonen som samordningsorgan for idrettslagene. Når det gjelder de to siste idrettsrådene, sliter de med manglende oppmøte og litt «kronglete» dialog med lagene.

Idrettsrådene som interesseorgan

Idrettsrådenes rolle som interesseorgan, henger til en viss grad sammen med rollen som samordningsorgan i den forstand at det første av avhengig av det siste. For at idrettsrådene skal fungere som et interesseorgan overfor kommunen, bør de ha samordnet meningene blant lagene. Når idrettsrådene fungerer som interesseorgan, taler det idrettens sak for omverdenen. Dette er den andre av idrettsrådenes demokratiske rolle.

Det er særlig i to saker at idrettsrådene fungerer som interesseorgan. Den ene saken er arbeidet med kommunalplan for idrett og fysisk aktivitet. I flere av kommunene er idrettsrådene på ulikt vis trukket inn i dette arbeidet. Begrunnelsen for at idrettsrådene er med, er at det representerer interessene til idrettslagene. I dette ligger det en forutsetning om at idrettsrådene ivaretar rollen som samordningsorgan. Den andre saken hvor idrettsrådene fungerer som et interesseorgan, er i forhold til økte kommunale bevilgninger. Ut fra intervjuene synes det imidlertid som om idrettsrådene legger mindre vekt på dette.

En viktig forutsetning for at idrettsrådene skal fungere som et interesseorgan, er hvordan kommunen velger å forholde seg til idrettsrådene. Det avgjørende her er om kommunen betrakter idrettsrådene som sin motpart eller om kommunen er åpen for kontakt med alle lagene. Det kan synes som om idrettsrådene har mindre mulighet til å fungere som et interesseorgan for idretten, hvis kommunen har direkte dialog med lagene. For at idrettslagene i en slik situasjon likevel vil la seg representere av idrettsrådene, må det være fordi de ser seg bedre tjent med å stå sammen med andre idrettslag.

Alle idrettsrådene som er studert, er med i arbeidet med kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet. I forbindelse med samarbeidsavtalen som er et tema i mange av kommunene, legger idrettsrådene vekt på at de ønsker å ivareta denne funksjonen som interesseorgan. Alle idrettsrådene ivaretar dermed denne funksjonen.

Kommune C og E fungerer ikke som samordningsorgan, men som interesseorgan. Det betyr imidlertid ikke at de ikke ivaretar idretten lokalt sine interesser overfor kommunen. Men det innebærer at idrettsrådene mangler kontrollrutiner for å sikre at de gjør det. Muligheten for at driftige enkeltpersoner kan benytte idrettsrådene som et påvirkningsorgan for snevrere interesser, er imidlertid tilstede.

Idrettsrådene som implementeringsorgan

Denne siste funksjonen er ikke definert gjennom NIFs lovverk. Dette betyr imidlertid ikke at idrettsrådene ikke ivaretar denne funksjonen. I idrettsrådsundersøkelsen er det spørsmål om idrettsrådet utfører oppgaver på vegne av kommunen. På det svarer 59 prosent av rådene at de fordeler kommunale tilskudd, 31 prosent at de fordeler treningstid i kommunale idrettsanlegg og 50 prosent at de gjør andre oppgaver for kommunen. Det siste er ikke spesifisert i type oppgaver. Slår en de ulike type oppgavene sammen, kommer det frem at 1/4 av rådene ikke utfører noen kommunale oppgaver, mens henholdsvis 33 prosent og 14 prosent utfører to eller alle tre oppgavetyper. Både hver av typene oppgaver og antall oppgaver er positivt korrelert med antall lag i kommunen. Det betyr at jo flere lag idrettsrådene har oppgitt at de har under seg, jo større sannsynlighet er det at de utfører disse oppgavene for kommunen. Det er også en positiv sammenheng mellom antall oppgaver og at idrettsrådene har folk ansatt i idrettsrådene.

Den viktigste motivasjonen for kommunene til å sette ut oppgaver til idrettsrådene, slik det fremkommer i intervjuene, er at idrettsrådene er nærmest idretten og dermed best skikket til å utføre oppgaven. I enkelte kommuner har de opplevd strid rundt fordelingen av både midler og treningstid når kommunen selv gjorde det, mens de mener konfliktnivået har blitt lavere når idretten selv må håndtere dette. Kommunene trekker i den sammenhengen frem at

idrettsrådene kjenner idretten, fordelinger fra idrettsrådene forplikter og at idrettsrådene er bedre i stand til å gjennomføre inkluderende prosesser.

Det er imidlertid to dimensjoner til som kan forklare kommunenes ønske om å plassere oppgaver til idrettsrådene. For det første letter dette kommunens administrasjon for arbeid. Det er et betydelig arbeid og enten å motta søknader fra alle lagene eller å registrere «registeropplysninger» som antall medlemmer, antall grupper, aktivitetstall osv. Den andre dimensjonen er at kommunen skaffer seg en «buffer». Særlig i de tilfellene det er stor mangel på treningstid, virker det ikke som om kommunen blir en like stor skyteskive for frustrasjonen i lagene, som når kommunen selv sitter med fordelingen.

Idrettsrådene på sin side synes det er greit å få tilført kommunale oppgaver selv om det krever arbeidskapasitet å gjennomføre det. Det ser ut som om denne typen oppgaver er med på å tydeliggjøre idrettsrådenes rolle både overfor kommunen og i forhold til lagene.

I casekommunene fordelte alle idrettsrådene kommunale tilskudd til klubbene. Fem av seks casekommuner fordelte også treningstid til idrettsanlegg. Det er derfor riktig å si at alle casekommunene fungerer som implementeringsorgan for kommunal politikk.

Oppsummering

Diskusjonen over viser at idrettsrådene i varierende grad ivaretar de fire funksjonene. Se figur 5.1.

Tabell 5.1. Idrettsrådenes funksjoner

	Serviceorgan	Samordningsorgan	Interesseorganisasjon	Implementeringsorgan
Kommune A	ja	ja	ja	ja
Kommune B	nei	ja	ja	ja
Kommune C	nei	nei	ja	ja
Kommune D	ja	ja	ja	ja
Kommune E	nei	nei	ja	ja
Kommune F	ja	ja	ja	ja

Casekommunene spenner fra å dekke to funksjoner til at idrettsrådene ivaretar alle fire. For to av funksjonene, interesseorganisasjon og implementeringsorgan, er situasjonen den at alle idrettsrådene som er studert, utfører disse. For de to andre er situasjonen mer variert i og med at noen ivaretar funksjonen, mens andre ikke gjør det.

Oppsummering og konklusjon

Rommet som lokal idrettspolitikkk utformes i, oppstår i møtet mellom idretten og kommunen. Avhengig av kommunens grad av sentralisering og hvordan samspillet i idretten fungerer, skapes det ulike former for samhandling. Variasjonsbredden er fra en korporatistisk relasjon til et fravær av koordinert lokal politikkk. Førstnevnte er kjennetegnet av sterk sentralisering og sterkt samspill, mens situasjonen er motsatt for sistnevnte. Her vil situasjonen være svak politisk sentralisering og svakt samspill i idretten.

I kapittel 3 er casekommunene diskutert opp mot disse to dimensjonene. Se tabell 3.2. I forhold til den første dimensjonen, kommunal sentralisering, er alle kommunene karakterisert som sterkt sentralisert. Det er imidlertid variasjoner i dette. Det kommer blant annet til uttrykk ved at to av kommunene er trukket mot svak sentralisering. I det videre vil jeg differensiere dette og betegne de to kommunene det gjelder (D og F) som middels sentralisert. I forhold til den andre dimensjonen, samspill i idretten, varierer casekommunene mellom sterk og svak. Også for denne dimensjonen blir noe av variasjonsbredden borte ved dikotomiseringen. For å fange opp dette, vil jeg i det videre omtale to av casene med middels sterkt samspill (B og C).

Idrettsrådene ivaretar ulike funksjoner. I forrige kapittel ble idrettsrådenes funksjon om serviceorgan, samordningsorgan, interesseorgan og implementeringsorgan diskutert. Gjennomgangen av casekommunene viste at det er stor variasjon mellom hvilke funksjoner de ulike idrettsrådene ivaretar. Se figur 5.1.

Slår en tabell 3.2 sammen med tabell 5.1, dannes det en tabell som viser sammenhengen mellom dimensjoner for politikkdannelse (den numeriske og den korporative kanal) og idrettsrådenes funksjoner. Se tabell 6.1.

Tabell 6.1 Sammenhengen mellom dimensjoner for politikkdannelse og idrettsrådenes funksjoner

	Kommunal sentralisering	Samspill i idretten	Service-organ	Samordningsorgan	Interesseorganisasjon	Implementeringsledd
Kommune A	Sterk	Sterk	ja	ja	ja	ja
Kommune B	Sterk	Middels	nei	ja	ja	ja
Kommune C	Sterk	Middels	nei	nei	ja	ja
Kommune D	Middels	Sterk	ja	ja	ja	ja
Kommune E	Sterk	Svak	nei	nei	ja	ja
Kommune F	Middels	Sterk	ja	ja	ja	ja

Tabell 6.1 viser at det er en sammenheng mellom sterkt samspill i idretten og hvilke funksjoner idrettsrådene ivaretar. Når samspillet i idretten er sterkt, dekker idrettsrådene alle de fire ulike funksjonene. Kommunal sentralisering påvirker imidlertid ikke denne sammenhengen. Ut over denne, fremkommer det ikke andre sammenhenger i materialet.

Konklusjon

Dette leder frem til fire konklusjoner. For det første betyr ikke kommunenes organisering noe for idrettsrådenes rolle og funksjon. Det finnes ikke klare sammenhenger mellom kommunens institusjonelle kjennetegn på den ene side og hvilke funksjoner idrettsrådene oppfyller på den andre. Men andre ord må det tas hensyn til andre faktorer enn kommunal administrativ og politisk organisering, for å forklare hvorfor ulike idrettsråd har ulike funksjoner.

For det andre kan samhandlingen mellom kommunene og idrettsrådene forstås som en korporatistisk institusjonell organisering. Det betyr at idrettsrådene er kommunens foretrukne samhandlingspartner på feltet og at idrettsrådene oppnår en monopolistisk rolle som talerør for idretten. Casekommunene indikerer at relasjonen mellom kommunen og idrettsrådene ikke er statisk. Retorikken lokalt og i idrettsorganisasjonen dreier seg om hvordan idrettsrådene kan styrke sin stilling både som koordinerende ledd og som kommunens foretrukne samhandlingspartner.

Denne utviklingen går på tvers av en forventet samfunnsutvikling. Internasjonal litteratur peker nemlig på at samfunnet beveger seg bort fra hierarkiske strukturer med monopolistisk representasjon, til flate strukturer der et mangfold av aktører trekkes inn i politikkkrommet. Governance, som brukes som en samlebetegnelse på disse nye strukturene, er dermed ikke et begrep som kan benyttes på det lokale idrettsfeltet.

Den tredje konklusjonen er at idrettsrådene både spiller en rolle som et organisasjonsledd i NIF og som et implementeringsorgan for kommunal politikk. I forbindelse med den første rollen ivaretar idrettsrådene tre funksjoner;

serviceorgan, samordningsorgan og interesseorgan. Dette er funksjoner som NIFs lov definerer at idrettsrådene skal dekke. Erfaringen viser imidlertid at dette ikke er tilstrekkelig for at idrettsrådene skal fungere. En viktig årsak er at idrettsrådene ikke fremstår som tydelige nok til at idrettslagene velger å involvere seg i det. Det er først når idrettsrådene også blir et implementeringsorgan at posisjonen klargjøres og idrettslagene oppfatter idrettsrådene som interessante.

Når idrettsrådene tar på seg implementeringen av kommunale ordninger, trekkes rådet samtidig inn i den politiske og administrative sfæren. Skillet mellom et organ i det sivile samfunn og et kommunalt utvalg viskes dermed noe ut. Faren er at idrettsrådene ikke helt klarer å ivareta noen av rollene på en fullgod måte. Trekk som ytterligere kan forsterke dette er kommunal sekretærordning for idrettsrådene og en fragmentert kommunal administrasjon.

Idrettsrådene er organisert ulikt og spiller ulike demokratiske roller. Diskusjonen over har pekt på at det ikke skyldes kommunal organisering. Det ser derimot ut som om det er en sammenheng mellom et sterkt samspill i idretten og de funksjonene som idrettsrådene ivaretar. Spørsmålet blir da hva som leder til et sterkt samspill. Hva er det som gjør at noen idrettsråd samler idretten og fungerer som et talerør, mens andre ikke gjør det. Årsaker til det kan være lokal kultur og historikk, personlige nettverk mellom aktører, eller partipolitiske allianser. Idrettsrådene har vokst frem over tid og med tildels svake styringssignaler fra idretten. Selv om dette har blitt styrket de senere årene, har blant annet omorganiseringene kommunalt gjort dette vanskeligere. Dette kombinert med personer både i idretten og i kommunen som har lang fartstid, og hvor dette har fått være med å prege formell organisering, gjør at de lokale variasjonene er store og uten systematiske sammenhenger. Videre forskning bør undersøke hvordan lokale politiske, sosiale og personlige nettverk påvirker idrettsrådenes plass og rolle i den lokale idrettspolitikken.

Litteratur

- Berg, Christin, Trine Monica Myrvold & Hilmar Rommetvedt (2001), *Kommunal organisering og bevilgninger til idretten*. 2001/001. Stavanger: Rogalandsforskning.
- Berg, Christin & Ståle Opedal (2001), *Evaluering av ny tilskuddsordning til lokale idrettslag - en forstudie*. 2001/050. Stavanger: Rogalandsforskning.
- Berg, Christin & Ståle Opedal (2002), *Mer frivillig innsats? Evaluering av ny tilskuddsordning til lokale idrettslag*. 2002/101. Stavanger: Rogalandsforskning.
- Bergh, Johannes, Dag Arne Christensen, Ottar Hellevik & Jacob Aars (2009), *Effekter av en eventuell gjeninnføring av strykninger ved kommunevalg*. ISF-rapport 2009:5. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Bergsgard, Nils Asle (2005), *Idrettspolitikkenes maktspill: endring og stabilitet i den idrettspolitiske styringsmodellen*. Oslo: Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo Unipub.
- Bergsgard, Nils Asle & Svein Ingve Nødland (kommer 2009), «Kontaktmønstre og innflytelse i den lokale idrettspolitikken: Nettverk eller hierarki?» I: Bernard Enjolras & Ragnhild Holmen Waldahl, (red.), *Tittel ikke klar (kommer 2009)*.
- Bergsgard, Nils Asle, Svein Ingve Nødland & Ørnulf Seippel (kommer 2009), «'For den som har, skal få' Makt og avmakt i lokal anleggspolitikk». I: Jan Ove Tangen, (red.), *Tittel ikke klar (kommer 2009)*.
- Bergsgard, Nils Asle & Hilmar Rommetvedt (2006), «Sport and Politics. The Case of Norway». *International Review for the Sociology of Sport*, 41/1:7-27.
- Bjørklund, Tor (2005), «Lokalvalget 2003. På ny et velferdsvalg». I: Jo Saglie & Tor Bjørklund, red., *Lokal valg og lokalt folkestyre*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Enjolras, Bernard & Ørnulf Seippel (2001), *Norske idrettslag 2000: Struktur, økonomi og frivillig innsats*. ISF-rapport 2001:4. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Enjolras, Bernard, Ørnulf Seippel & Ragnhild Holmen Waldahl (2005), *Norsk idrett: organisering, fellesskap og politikk*. Oslo: Akilles.
- Enjolras, Bernard & Ragnhild Holmen Waldahl (2009), *Idrettsdemokratiet - makt og styring i idretten*. Oslo: Akilles.
- Goksøy, Matti (1992), *Staten og idretten 1861-1991*. Oslo: Falch Hurtigtrykk.
- Goksøy, Matti, red. (1996), *Kropp, kultur og tippekamp*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hanssen, Gro Sandkjær, Marit Kristine Helgesen & Signy Irene Vabo (2005), *Politikk og demokrati. En innføring i stats- og kommunalkunnskap*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hill, Michael & Peter Hupe (2002), *Implementing Public Policy*. London: Sage Publications.
- Idrettsrådsportalen (2008), fra Norges Idrettsforbund:
<http://nif.inspera.no/servlets/dispatcher?marketplaceId=1309320&languageId=1&siteNodeId=1310027> [Lesedato 19.02.08]
- Jordan, G & Klaus Schubert (1992), «A preliminary ordering of policy network labels». *European Journal of Political Research*, 21:7-27.
- KKD, Kultur- og kirke departementet (2007), *Veilder: Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet*.

- KS & NIF (2009), *Når én pluss én blir mer enn to. en veileder for samarbeid mellom kommune og idrettsråd*. Oslo: KS & NIF.
- KUrir, Kontaktutvalg for idrettsråd (2000), *Gratis trening for alle - hva kan det bety i praksis: KUrir Kontaktutvalg for idrettsråd*.
- Löffler, Elke (2003), «Governance and government: networking with external stakeholders». I: Tony Bovaird & Elke Löffler, (red.), *Public Management and Governance*. London: Routledge.
- Mangset, Per & Hilmar Rommetvedt (2002), *Idrett og politikk: kampsport eller lagspill?* Bergen: Fagbokforlaget.
- Myrvold, Trine Monica (1998), *Kultursektor i forvitring? Økonomisk og organisatorisk utvikling i kommunal og fylkeskommunal kultursektor på 90-tallet*. NIBR-prosjektrapport 1998:18. Oslo: NIBR.
- NIF (2008a), *Lovhefte: Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité*.
- NIF (2009), *Hva er et idrettsråd*.
- NIF, (Norges idrettsforbund og olympiske komité) (2001), *Veileder for idrettsrådet*. Oslo: Norges idrettsforbund og olympiske komité
- NIF, Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (2008b), *Årsrapport 2007*. Oslo: Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité.
- Nødland, Svein Ingve, Nils Asle Bergsgard, Anett Bjelland & Einar Leknes (2007), *Kommunenes samhandling med frivillig sektor*. Rapport IRIS - 2007/047. Stavanger: IRIS.
- Olstad, Finn & Stein Tønnesson (1986), *Norsk idretts historie*. Oslo: Aschehoug.
- Opedal, Ståle, Christin Berg & Hilmar Rommetvedt (2003), *De lokale aktivitetsmidlene til idretten - bruk og virkninger*. 099. Stavanger: Rogalandforskning.
- Opedal, Ståle & Nils Asle Bergsgard (kommer 2009), «Idrettspolitikken iverksetting: Tre offentlige veier til frivillig idrett». I: Bernard Enjolras & Ragnhild Holmen Waldahl, (red.), *Ukjent*.
- Opedal, Ståle & Svein Ingve Nødland (2004), *Bedre kår for lokalidretten? Evaluering av Kultur- og kirkedepartementets tilskuddsordning til lokale idrettslag*. Rapport RF – 2004/224. Stavanger: Rogalandforskning.
- Opedal, Ståle, Svein Ingve Nødland & Anett Bjelland (2007), *Konsolidert tilskuddsordning? Oppfølgende evaluering av Kultur- og kirkedepartementets tilskuddsordning til lokale idrettslag*. Rapport IRIS - 2007/081. Stavanger: IRIS.
- Rhodes, R. A. W (1997), *Understanding governance: policy networks, governance, reflexivity and accountability*. Buckingham: Open University Press.
- Rokkan, Stein (1987), «Numerisk demokrati og korporativ pluralisme: To beslutningskanaler i norsk politikk». I: Stein Rokkan, red., *Stat, nasjon, klasse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Schmitter, Philippe C (1979), «Still the century of corporatism». I: Philippe C Schmitter & G. Lehmbruch, (red.), *Trend Toward Corporatist Intermediation*. London: Sage.
- Seippel, Ørnulf (2003), *Norske idrettslag 2002. Kunnskap, ledelse og styring*. 7. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Sivesind, Karl Henrik, Håkon Lorentzen & Dag Wollebæk (2002), *The voluntary sector in Norway*. ISF-rapport 2002:2. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Smith, Martin J. (1993), *Pressure, power and policy. State autonomy and policy networks in Britain and the United States*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Stortingsmelding (nr 41 1991-92), *Idretten - folkebevegelse og folkeforlystelse*. Oslo: Kulturdepartementet.
- Waldahl, Ragnhild Holmen (2005), *Statlig idrettspolitik: en studie av politikkdannelse på idrettsfeltet*. Institutt for statsvitenskap, Universitet i Oslo.
- Østerud, Øyvind (1996), *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Vol. 2. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aardal, Bernt red. (2003), *Velgere i villrede... En analyse av stortingsvalget 2001*. Oslo: N.W. Damm & søn.

Vedlegg 1. Intervjuguide

Intervjuguide Idrettsråd - ramme

Om idrettsfeltet i kommunen:

- Beskrive idrettsfeltet i kommunen?
- Hva er de viktigste utfordringene for idretten i kommunen?

Om IR:

- Hvilke oppgaver arbeider IR med?
- Hvordan kommer IR frem til sine arbeidsoppgaver?
- Hvordan er økonomien i IR?
- Hvem er med i IR?
- Møter det noen fra kommunen i IR?
- Årsmøte?
- Hvor lenge har IR eksistert?
- Samarbeider IR med andre IR?
- Har IR deltatt på regionale/nasjonale samlinger?
- Samarbeid med andre aktører?
- Har IR ansatte?

IRs forhold til lagene

- Hvordan er oppslutningen fra lagene?
- Hvordan forholder IR seg til lagene?
- Samarbeider lagene?

IRs forhold til kommunen

- Hvordan er relasjonen til kommunen?
- Hvordan har kommunen organisert sitt idrettsarbeid?
- Hvordan samarbeider IR med kommunen?

- Er det direkte kontakt mellom il og kommunen? Eller er all kontakt via IR?
- Er IR representert i noen råd/utvalg i kommunen?
- Hvilken betydning har denne representasjonen?
- Har IR noen kontaktperson i kommunen?
- Hvordan vurderes de ulike kontaktene med kommunen?
- I hvilken grad har IR gjennomslag i kommunen?
- Er IR involvert i arbeidet med kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet?
- Iverksetter IR kommunal politikk

Bakgrunnsinformasjon:

- Hvilket idrettslag kommer du fra?
- Hvor lenge har du vært med i IR?
- Hvorfor engasjert du deg i IR?
- Idrettslig bakgrunn?

Intervjuguide kommune - ramme

Om idrettsfeltet i kommunen

- Kan du beskrive idrettsfeltet i kommunen?
- Hva er de viktigste utfordringene for idretten i kommunen?

Om kommunen

- Hvordan er kommunen organisert?
- Hvordan er idrettsfeltet organisert?
- Påvirker organisering relasjoner til feltet?
- Hvordan foregår arbeidet med kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet?
- Tildeler kommunen drift og/eller aktivitetstilskudd til idrettslagene?
- Hvilke andre typer saker arbeider kommunen med på idrettsfeltet?
- Politisk involvering på idrettsfeltet?
- Kommunens forhold til IR
- Hvordan samarbeider kommunen med IR?
- Hvordan er arbeidsfordelingen mellom kommunen og IR?
- Hvordan har en kommet frem til denne arbeidsfordelingen?
- Hvilke oppgaver arbeider IR med?
- Mottar IR øremerkede penger til drift av idrettsrådet?
- Møter noen fra kommunen IR?

- Er IR eller noen andre fra idretten representert i råd og utvalg?

Kommunens forhold til lagene

- Har kommunen direkte kontakt med lag?
- Støtter lagene opp om IR?

Bakgrunnsinformasjon

- Utdannelse
- Idrettslig bakgrunn
- Jobberfaring
- Tidligere arbeid i kommunen

Institutt for samfunnsforskning

Rapport 2009:6

<i>Forfatter/Author</i> Ragnhild Holmen Waldahl
<i>Tittel/Title</i> Samspill mellom idrett og kommune Idrettsrådet - organisasjon, rolle og oppgaver
<i>Sammendrag</i> Temaet for denne rapporten er idrettsrådene og hvordan interesserepresentasjon foregår kommunal innefor idrettsfeltet. Den første hovedproblemstillingen er knyttet til hvordan idrettsrådenes- og kommunenes strukturer og funksjoner påvirker samhandlingsmønstrene og rommet for å utvikle idrettspolitik. Den andre hovedproblemstillingen reiser spørsmålet om hva som er idrettsrådenes viktigste faktiske oppgaver. Siden idrettsrådenes rolle og funksjon varierer på tvers av kommunene, er den siste hovedproblemstillingen å fange opp hvilke faktorer som påvirker idrettsrådenes rolle og funksjon. Datagrunnlaget for analysen baserer seg i første rekke på en casestudie av seks kommuner. Samhandlingen mellom kommunene og idrettsrådene foregår innenfor rammen av en korporatistisk institusjonell organisering. Det betyr at idrettsrådene er kommunens foretrukne samhandlingspartner på feltet og at idrettsrådene oppnår en monopolistisk rolle som talerør for idretten. Utviklingen går mer i retning av sterkere korporative bånd mellom idrettsrådene og kommunene enn mot nettverk og governance. Idrettsrådene ivaretar fire funksjoner; serviceorgan, samordningsorgan, interesseorgan og implementeringsorgan. Faktorer som påvirker hvilke funksjoner idrettsrådene ivaretar er graden av samspill i idretten samtidig som kommunal organisering på sin side betyr lite.
<i>Emneord</i> Idrett, korporatisme, kommunal politikk, idrettsråd
<i>Abstract</i> This report analyses the <i>local sport councils</i> and the ways the representation of interests is functioning at the local level within the sport policy field. The first research question deals with how the structures and functions of local authorities and sport councils influence the development of local sport policies. The second research question is concerned with the activities implemented in reality by the sport councils. Since sport councils roles and functions vary across municipalities, the last research question focuses on the explanatory factors influencing the functioning of sport councils. The interactions between local authorities and sport councils take place within a corporatist institutional framework. This means that the sport councils are the preferred partners within the sport policy field, and that they have a monopoly in representing the field. Recent developments within the field tend towards stronger corporatist ties between sport councils and local authorities than in direction of policy networks and governance. The sport councils have four functions: service, cooperation, interest representation and implementation of public policies. The factors influencing which functions the sport councils will fulfill are linked to the level of cooperation within sport cooperation whereas local authorities' organizational characteristics have little influence.
<i>Index terms</i> Sport, corporatism, local sport policy, local sport councils